

ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΕΤΑΙΡΙΩΝ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ - ΜΕΛΕΤΗ & ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ, ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ
& ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΤΟΣ 2014/ΤΕΥΧΟΣ 10

ΒΑΣΙΛΗΣ Α. ΔΟΥΒΛΗΣ

*Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου,
Δικηγόρος*

**Η ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΔΕΣΜΕΥΣΗ,
ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΕΥΣΗ
ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΕΣΟΔΩΝ
ΣΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ-ΕΝΩΣΙΑΚΟ
ΔΙΚΑΙΟ**

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΝΑΤΥΠΟ

nbonline.gr

ΨΗΦΙΑΚΗ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΑΣΙΛΗΣ Α. ΔΟΥΒΛΗΣ
Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, Δικηγόρος

Η ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΔΕΣΜΕΥΣΗ,
ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΕΥΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΕΣΟΔΩΝ
ΣΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ-ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Ανάτυπο από το «ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΤΑΙΡΙΩΝ»

Τεύχος 10 / Έτος 2014

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Μαυρομυχάλη 23, 106 80 Αθήνα • Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ - ΜΕΛΕΤΕΣ

Η διασυννοριακή δέσμευση, κατάσχεση και δήμευση προϊόντων νομιμοποίησης παράνομων εσόδων στο κοινοτικό-ενωσιακό δίκαιο*

ΒΑΣΙΛΗΣ Α. ΔΟΥΒΛΗΣ, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, Δικηγόρος

Οι συνεχώς αυξανόμενοι ρυθμοί παγκοσμιοποίησης της Οικονομίας, με άμεση αντανάκλαση στο ισχύον χρηματοπιστωτικό, αλλά και χρηματοοικονομικό γενικότερα σύστημα, διατηρούν παράλληλο μερίδιο συμμετοχής στη διόγκωση του οργανωμένου εγκλήματος. Τούτο με τη σειρά του δημιουργεί ευνοϊκούς, δυστυχώς, όρους για ανησυχητική επέκταση διεθνώς του σύμφυτου φαινομένου της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, που συνδέεται πλέον άρρηκτα με τις ιδιομορφίες του αντίστοιχα διευρυμένου τραπεζικού τομέα. Αυτή η «κυκλική» -θα μπορούσε να ειπωθεί- διασύνδεση αναδεικνύει την ιδιαίτερη ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης της διασυννοριακής αντιμετώπισης του ξηπλύματος, κυρίως στα στοιχεία της οποίας συνιστούν αναμφίβολα οι ρυθμίσεις περί δέσμευσης, κατάσχεσης και δήμευσης των σχετικών έκνομων πόρων. Το κοινοτικό-ενωσιακό δίκαιο έχοντας κατ' εξοχήν αποδεχθεί την ανωτέρω διαπίστωση, ταυτόχρονα δε και προοπτική, δεν έπαψε να προχωρεί υπό την καθοδήγηση της FATF σε διαρκή εκσυγχρονισμό του ανάλογου θεσμικού πλαισίου τόσο σε ποινικό, όσο και σε χρηματοπιστωτικό επίπεδο. Πρόκειται προφανώς για τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, όπου όμως φαίνεται να έχει έως σήμερα αποδοθεί από τον διεθνή καθώς και τον ευρωπαϊκό συστημικό παράγοντα μεγαλύτερη σημασία στην ποινική διάσταση του θέματος υπό τη διασυννοριακή του ειδικότερα οπτική, σε σύγκριση με την αντίστοιχη χρηματοπιστωτική αντιμετώπιση. Όμως κινήσεις όπως η καθοριστική εμπλοκή στο όλο κύκλωμα εξωχώριων εταιριών και φορολογικών παραδείσων, σε συνάρτηση και με την αύξουσα ποινικοποίηση της φοροδιαφυγής παγκοσμίως καθώς και τη διασύνδεσή της με τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, αποδεικνύει σαφώς την επείγουσα ανάγκη υιοθέτησης εξισορροπητικών κανόνων, ικανών να περιορίσουν τουλάχιστον τους συνεχώς υψηλότερους σχετικούς εγκληματικούς τζίρους. Η πρακτική πάντως προσέγγιση και ανάλυση του όλου προβλήματος οδηγεί παράλληλα στο συμπέρασμα, ότι δεν μπορεί να υπάρξει ικανοποιητικό διεθνώς AML αποτέλεσμα, εφόσον δεν γίνουν ουσιαστικές προσπάθειες συρρίκνωσης της αποκαλούμενης «κρυφής ή σκιώδους Οικονομίας» (Shadow economy), αναπόσπαστο τμήμα της οποίας συνιστά το «καφάνες ή σκιώδες τραπεζικό σύστημα» (Shadow banking), που με τη σειρά του διευκολύνει ενέργειες ξηπλύματος σε μεγάλη συνήθως κλίμακα.

1. Η άμεση αντανάκλαση της παγκοσμιοποίησης της Οικονομίας στο χρηματοπιστωτικό, αλλά και ευρύτερα στο χρηματοοικονομικό σύστημα δεν διεκδικεί οπωσδήποτε τον χαρακτηρισμό πρωτότυπης διαπίστωσης¹. Αδιάψευστους περι

τούτου μάρτυρες, μεταξύ φυσικά πολλών ακόμη, συνιστούν η ευθεία πλέον ανάμειξη των G20 στους βασικούς κανόνες της διεθνούς τραπεζικής², σε συνδυασμό βεβαίως με τις τρεις

* Η παρούσα μελέτη αποτελεί προδημοσίευση Τιμητικού Τόμου στη μνήμη του σεβαστού Καθηγητή Η. Κρίση. Η σχετική επικαιροποίηση εκτείνεται έως και τον Οκτώβριο 2014.

1. Αντί πολλών, Β. Δούβλης, Ο έλεγχος για το ξηπλυμα μαύρου χρήματος στους χρηματοπιστωτικούς ομίλους εντός και εκτός ΕΕ, ΕΛΛΔνη 2011, 1284 επ., 1292 επ., 1303 επ., με λεπτομερείς παραπομπές· Χ. Γκόρτσος, Εισαγωγή στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, 2011, 113 επ.· Ο ίδιος, Τα τέσσερα επίπεδα διαμόρφωσης και εφαρμογής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου: Οι εξελίξεις μετά την πρόσφατη (2007-2009) διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, Αρμ 2014, 3 επ.· Α. Πλιάκος, Εισαγωγή στο Οικονομικό Δίκαιο, 2011, 154 επ.· Ν. Ρόκας/Γκόρτσος, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 2012², 1, 35 επ., 40 επ.· Φ. Ριζάβα, Οργανωμένο έγκλημα, 2012, 178 επ.· Ι. Κοσκωσάς, Διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές, 2012, 77 επ.· Ν. Φλώρος, Η ευθύνη των εποπτικών αρχών στο χρηματοπιστωτικό τομέα, 2012, 1 επ. Επίσης πρόσφατα, Ο. Feiertag/M. Margairaz, Les banques centrales à l' échelle du monde, Paris, 2012· F. Lessambo, The international banking system: capital adequacy, core businesses and risk management, Basingstoke, 2013· W. Molle, Governing the world economy, N. York, 2014· D. Mügge, Europe and the governance of global finance, Oxford, 2014.

2. Επιλεκτικά, Κ. Στεφάνου/Γκόρτσος, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, 2005, 214 επ.· Σ. Παύλου, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες - Από τον Ν 2331/1995 στον Ν 3424/2005: η εξέλιξη και γιγάντωση μίας δογματικής και κυρωτικής εκτροπής, ΠοινΧρ 2006, 342 επ.· Γκόρτσος (2011), 143 επ., 234 επ.· Ο ίδιος, Αρμ 2014, 5. Περαιτέρω, Α. F. Cooper/R. Thakur, The Group of Twenty (G20), Abingdon, 2012· J. Kassum, The G20: what it is, what it does, Paris, 2012· J-F. Pons, Le G20 et le défi de la régulation du système financier parallèle, Banque, no 2/2012, 52 επ.· M. Dolls et al., A challenge for the G20: global debt brakes and transnational fiscal supervisory councils, Intereconomics, no 1/2012, 31 επ.· P. Cammack, The G20, the crisis and the rise of global developmental liberalism, Third world quarterly review, no 1/2012, 1 επ.· K. Postel-Vinay, The G20: a new geopolitical order, Basingstoke, 2014. Τέλος, σχετικά με τη συμβολή των G20 στην προσπάθεια του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) για την καθιέρωση ενιαίου διακρατικού μοντέλου ανταλλαγής οικονομικών πληροφοριών στο γενικότερο πλαίσιο διεύθυνσης και ενίσχυσης της διαφάνειας, αλλά και τις εν γένει φορολογικού χαρακτήρα πρωτοβουλίες ΟΟΣΑ, Γ. Φωτόπουλος/Μ. Βραχάτη, Στοιχεία Διεθνούς Φορολογικού Δικαίου, στο: Χ. Παμπούκης, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2009, 1440 επ.· Α. Μπώλος/Ch. Arnold, Το ζήτημα των ελληνικών κατα-

μέχρι σήμερα κύριες δέσμες συμβουλευτικών κατευθύνσεων της γνωστής Επιτροπής της Βασιλείας (Basel Committee on Banking Supervision - BCBS)³. Αλλά και η αδιαμφισβήτητη θεσμική σύσφιξη των παραμέτρων λειτουργίας του Ευρωσυστήματος, ειδικότερα δε του τραπεζικού τομέα υπό τη διαρκή εποπτεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ)⁴, συντείνει αποφασιστικά προς την κατεύθυνση ολοένα μεγαλύτερης σύγκλισης των ρυθμίσεων του διεθνούς χρηματοοικονομικού τοπίου⁵, γεγονός που πρόκειται να ενισχυθεί καθοριστικά από την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης (European Banking Union) έως το 2016⁶.

θέσεων στην Ελβετία, ΔΕΕ 2012,299 επ., 305 επ.: *Ε. Μοσχούρη-Τοκμακίδου*, Ο ρόλος του ΟΟΣΑ στη διαμόρφωση κανόνων διεθνούς φορολογικού δικαίου, ΔΦΝ 2012,483 επ.: *Η ίδια*, Οι πρωτοβουλίες του ΟΟΣΑ, για τη διαφάνεια και την ανταλλαγή πληροφοριών για φορολογικούς σκοπούς, ΔΦΝ 2012,1383 επ.: *Β. Αθανασάκη*, Το σχέδιο δράσης του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της διάβρωσης φορολογικής βάσης και της μετακύλισης φορολογητέων κερδών, Επικρίσηση 2014,435 επ. Επικριτικά, *N. Shaxson*, Offshore - Τα νησιά των θησαυρών, 2011, 49 επ., 261 επ.

3. Μεταξύ πληθώρας έργων, *Δούβλης*, Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο, 2003, 75, 156, 165· *Ο ίδιος*, ΕλλΔνη 2011,1290, 1303· *Μοσχούρη-Τοκμακίδου*, Τραπεζικό απόρρητο: Ένας θεσμός «υπό διαγμόν», ΕπισκεΔ 2004, 587· *Στεφάνου/Γκόρτσος* (2005), 216, 259 επ., 262 επ.: *Γκόρτσος*, Το διεθνές και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η ενσωμάτωσή του στην ελληνική έννομη τάξη, Δελτ. ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 18 επ.: *Ο ίδιος*, Η συμβολή της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, στο: Επίκαιρα Θέματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου, 2006, 1 επ.: *Ο ίδιος* (2011), 155 επ., 177, 194 επ., 215, 261 επ., 275 επ., 292 επ.: *Ο ίδιος*, «Βασιλεία ΙΙΙ»: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, ΧρηΔικ 2011,5 επ.: *Ν. Ρόκας/Γκόρτσος* (2012²), 40, 128. Γενικότερα, *Δούβλης*, Η εξελικτική πορεία των τραπεζικών ΓΟΣ στο ελληνικό δίκαιο, 2010, 88, σημ. 275, με συγκεντρωτική βιβλιογραφία· *Π. Σταϊκούρας*, Η αρχιτεκτονική της χρηματοοικονομικής εποπτείας μετά την κρίση: τάσεις και προοπτικές για την Ελλάδα, ΝοΒ 2011,242 επ.: *Γ. Παυλίδης*, Το ιδεολογικό εκκρεμές σε ταλάντωση: Ρύθμιση, απορρύθμιση και εκ νέου ρύθμιση για τον χρηματοοικονομικό τομέα στις ΗΠΑ, ΔΕΕ 2011,636 επ., 640· *Χ. Παπαθανασίου/Γ. Ζάγουρας*, Η νέα μακρο-προληπτική επίβλεψη του χρηματοοικονομικού συστήματος, ΧρηΔικ 2011,40 επ.: *Φλώρος* (2012), 20 επ., 22 επ. Τέλος, *N. Ryder*, The financial services authority and money laundering. A game of cat and mouse, Consumer Law Journal (C.L.J.) 2008, 635 επ.: *A. Arora*, The global financial crisis: a new global regulatory order?, Journal of Business Law (J.B.L.) 2010, 670 επ., 675 επ.: *D. Demetis*, Technology and Anti-Money Laundering, UK-USA, 2010, 23 επ.: *P. Delimatsis*, Financial innovation and prudential regulation: the new Basel III rules, Journal of World Trade, no 6/2012, 1309 επ.: *N. Lyngen*, Basel III: dynamics of state implementation, Harvard International Law Journal, no 2/2012, 519 επ.: *A.F. Rossignolo et al.*, Market crises and Basel capital requirements, Journal of banking and finance (J.B.F.), no 5/2013, 1323 επ. Πρόσφατα για το ζήτημα, *BCBS*, Sound management of risks related to money laundering and financing terrorism (publ. 15.1.2014, www.bis.org).
4. Περιεκτικά, με στοιχεία ιστορικής εξέλιξης, *Δούβλης* (2003), 27 επ., 42 επ., 58 επ., 75 επ. Ακόμη, *Β. Αγραπίδη-Γκόρτσου*, Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στο θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2006, 16 επ., 18 επ., 50 επ., 197 επ.: *Σ. Ψυχομάνης*, Δίκαιο του τραπεζικού συστήματος - Οι τράπεζες και η εποπτεία τους, 2009², 33 επ. Τέλος, *G-M. Henry*, La Banque Centrale Européenne, Paris, 2013· *Th. Beukers*, The new ECB and its relationship with the eurozone member states, Common Market Law Review, no 6/2013, 1579 επ.: *Ch.S. Weber*, ECB: independence at risk?, Intereconomics, no 1/2014, 45 επ.: *A. Burelay*, La Banque centrale européenne face au besoin d' une relance économique, Revue de l' Union européenne, no 578/2014, 264 επ.

5. Με την ειδικότερη επισήμανση, ότι ξεκινώντας από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) και την κατάργηση το 1999 (*Gramm-Leach-Bliley Act on Financial Services Modernization*) της ισχύουσας από την εποχή του New Deal (1933) θεσμικής διάκρισης μεταξύ τρέχοντος κλασικού τραπεζικού αφενός και επενδυτικού αφετέρου τομέα (*Glass-Steagall Act*), ο δεύτερος επεκτάθηκε χωρίς ιδιαίτερες εποπτικές προβλέψεις ταχύτητα σε βάρος του πρώτου λόγω αποκόμισης υψηλών χρηματιστηριακών κερδών σε πολύ μικρό αναλογικά χρόνο. Αυτό επιτεύχθηκε μέσω κυρίως λειτουργίας κεφαλαίων-επενδυτικών σχημάτων πλήρως ελεγχόμενων από τα γνωστά διεθνούς βεληκευκούς πιστωτικά ιδρύματα, συμμετοχικών κερδοσκοπικών κεφαλαίων διαφόρων μορφών, αλλά και κρατικών επενδυτικών ταμείων ή συνταξιοδοτικών funds, συνακόλουθα δε τεράστιου ύψους τοποθετήσεων σε διαρκώς διευρυνόμενα παράγωγα προϊόντα, ανακυκλούμενων υπεραποδόσεων κ.λπ. Τούτο θεωρήθηκε άλλωστε ως το βασικό αίτιο επέλευσης της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που σήμερα βιώνουμε, με ιδιαίτερη δε έμφαση στη χώρα μας, έχοντας ως αφετηρία την αμερικανική κρίση του 2007-2008, γεγονός που επιχειρήθηκε να εξομαλυνθεί μέσω της ισχύουσας σήμερα *Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act* του Μαΐου-Ιουλίου 2010, βλ. αντί πολλών, *Δούβλης* (2010), 88 επ., με σχετική βιβλιογραφία νομικού χαρακτήρα· *M. Roche*, Η Τράπεζα - Πως η Goldman Sachs κυβερνά τον κόσμο, 2010, 33 επ., 183 επ., 253 επ.: *Ο ίδιος*, Καπιταλισμός εκτός νόμου - Η οικονομία του παρασκηνίου, 2011, 43 επ., 137 επ., 153 επ., 169 επ., 205 επ., 281 επ.: *M. Lewis*, Το μεγάλο σορτάρισμα, 2010, 13 επ., 21 επ.: *Ο ίδιος*, Μπούμερανγκ, 2011, 26 επ.: *V. Ward*, Η πτώση της Lehman Brothers - Το ξεκίνημα της κρίσης, 2011, 33 επ.: *Shaxson* (2011), 101 επ., 121 επ., 175 επ., 227 επ., 367 επ.: *Παυλίδης*, ΔΕΕ 2011,636 επ. Επίσης, *Arora*, J.B.L. 2010, 670 επ.: *Th. Bonneau*, De la crise bancaire à la crise de la dette souveraine, Revue de Droit Bancaire et Financier (R.D.B.F.), no 1/2012, 1 επ.·

6. Αντιπροσωπευτικά, *A. Καραμπατζός*, Το τραπεζικό σύστημα και η επόμενη διεθνής οικονομική κρίση, Συνήγορος, τεύχ. 78/2010, 76 επ.: *Παπαθανασίου/Ζάγουρας*, ΧρηΔικ 2011,40 επ.: *Σταϊκούρας*, ΝοΒ 2011,242 επ.: *Ν. Ρόκας/Γκόρτσος* (2012²), 13 επ.: *Γκόρτσος*, Η πορεία προς μια «ευρωπαϊκή τραπεζική ένωση»: οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διαμόρφωση ενός «ενιαίου εποπτικού μηχανισμού» στον τραπεζικό τομέα, ΧρηΔικ 2012,189 επ.: *Ο ίδιος*, The «single supervisory mechanism»: a major building block towards a European Banking Union, ΧρηΔικ 2013,5 επ.: *Δ. Τσιμπανούλης*, Το δίκαιο της εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης των τραπεζών υπό το πρίσμα των νεότερων εξελίξεων στο ενωσιακό δίκαιο, ΧρηΔικ 2014,53 επ., 73 επ. Ακόμη, *R.D.B.F.*, L' influence des frontières sur le droit bancaire et financier (dossier), no 1/2010, 68 επ., 123 επ και L' union bancaire européenne (dossier), no 4/2014, 60 επ.: *Bonneau*, R.D.B.F., no 1/2012, 1 επ.: *Ο ίδιος*, Mécanisme de surveillance unique et Union bancaire, La Semaine Juridique, éd. Entreprise et Affaires, no 43/2012, 37 επ.: *L. Quaglia*, European union and global financial regulation, Oxford, 2014· *P-H. Conac*, L' Union bancaire: une avancée historique, Journal de droit européen, no 206/2014, 41 επ.: *J-V. Louis*, La difficile naissance du mécanisme européen de résolution des banques, Cahiers de droit européen 2014, 7 επ. Τέλος, βλ. εγκρίσεις σχετικών νομοθετικών κειμένων (Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης, Ευρωπαϊκό Ταμείο Εξυγίανσης, Εγγύηση καταθέσεων) από την Ολομέλεια (ΟΛ.) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 15.4.2014 (www.europarl.europa.eu) και του ECOFIN της 6.5.2014. Επ' αυτών, εφημ. «*H ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ*» («*N*») 16.4.2014, 5 και 7.5.2014, 4 καθώς και 22.5.2014, 3, χωρίς πάντως να λείπει και η αντίστοιχη κριτική, βλ. *Ph. Legrain*, Η κίβδηλη τραπεζική ένωση της Ευρώπης, «*N*» 24.4.2014, 18· *M. Hellwig*, Μοναδική λύση η πραγματική εξυγίανση των τραπεζών, «*N*» 12.5.2014, 17.

Υπό το πρίσμα συνεπώς των εισαγωγικών αυτών επισημάνσεων (I), δεν θα μπορούσε να διαφέρει η διαχείριση του προβλήματος της νομιμοποίησης παρανόμως κτηθέντων εσόδων («ξέπλυμα» βρώμικου/μαύρου χρήματος - money laundering, blanchiment d' argent)⁷ στο κοινοτικό-ενωσιακό δίκαιο τόσο από ποινικής, όσο και από χρηματοπιστωτικής σκοπιάς. Πρόκειται προφανώς για τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος⁸, όπου όμως -σύμφωνα και με όσα θα εξετασθούν στη συνέχεια- έως τώρα έχει αποδοθεί από τον διεθνή καθώς και τον ευρωπαϊκό συστημικό παράγοντα μεγαλύτερη σημασία στην ποινική διάσταση του θέματος υπό τη διασυννοριακή του ειδικότερα οπτική (II), σε σχέση με την αντίστοιχη χρηματοπιστωτική αντιμετώπιση (III). Τούτο πάντως δεν προκύπτει ότι αποδίδει επί του παρόντος ιδιαίτερα στην καταστολή του πρακτικά πολυσύνθετου πλέον εν λόγω εγκληματικού φαινομένου, με αποτέλεσμα οι τζήροι του τελευταίου να αυξάνονται συνεχώς με αλματώδεις ρυθμούς τόσο σε τοπικό, όσο και σε διατόπιο επίπεδο⁹. Η κατά καιρούς άλλωστε δικαστική διερεύνηση διαφό-

ρων σκανδαλωδών υποθέσεων ξεπλύματος που έρχονται στο φως της δημοσιότητας, αναδεικνύει περὶ τριπλασιαστικά την πρωταρχική σημασία εμπλοκής του χρηματοπιστωτικού τομέα στο υπόψη έγκλημα σε σχέση με πολλές περαιτέρω ανάλογες μεθοδεύσεις, οι οποίες κατατείνουν βεβαίως στον ίδιο στόχο¹⁰.

2. Η προσεκτικότερη επισκόπηση αυτών ακριβώς των παράνομων «τεχνικών» ανέδειξε με την πάροδο των ετών ορισμένες ιδιαίτερης σημασίας πτυχές της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, που τη χαρακτηρίζουν σταδιακά όλο και περισσότερο. Μία από αυτές αποτελεί η επικέντρωση στη σύγχρονη μάστιγα της φοροδιαφυγής¹¹, η οποία με τη σειρά της αποδεικνύεται σε κάθε σχεδόν διερευνώμενη υπόθεση ότι συνδέεται απαρρέγκλιτα με την επικουρία εξωχώριων εταιριών (offshore companies) και σύμφυτων φορολογικών παραδείσων (tax heavens/havens, paradis fiscaux)¹². Έτσι, η φορο-

7. Επιλεκτικά από τη σχετικά πρόσφατη ελληνική βιβλιογραφία, Δούβλης (2003), 194 επ., 198 επ.: Ο ίδιος, ΕλλΔνη 2011,1284 επ., 1303 επ., με ελληνικές και ξένες βιβλιογραφικές αναφορές· Ο ίδιος, Τραπεζικό απόρρητο, προστασία προσωπικών δεδομένων και νομιμοποίηση παράνομων εσόδων κατά τη διεξαγωγή φορολογικών ελέγχων, ΔΕΕ 2012,880 επ.: Ο ίδιος, Ελληνικό Δημόσιο vs Ιδιωτών Δανειστών, ΔΕΕ 2013,1107 επ., 1109 επ., 1111 επ.: Δ. Ζιούβας, Ποινική προστασία των μέσων πληρωμής πλην των μετρητών, στο: Δούβλης/Μπάλος, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών, τ. II, 2008, 1233 επ.: Ν. Κουράκης, Το μέλλον της εγκληματικότητας και η εγκληματικότητα του μέλλοντος υπό τη σκιά της παγκοσμιοποίησης, ΠοινΔικ & Εγκληματολογία 2009, 67 επ.: Shaxson (2011), 149 επ., 162 επ., 201 επ.: Ριζάβα (2012), 175 επ.: Ν. Ρόκας/Γκόρτσος (2012²), 32, 197· Θ. Κονταξής, Η απλή τραπεζική κατάθεση ως νομιμοποίηση χρημάτων («ξέπλυμα»), ΠοινΔικ 2014, 617 επ. Από την ευρύτερη ξένη βιβλιογραφία, G. Stessens, Money Laundering - A new international law enforcement model, Cambridge, 2008· Demetis (2010), 1 επ., 4 επ., 16 επ.: W.C. Gilmore, Dirty money: the evolution of international measures to counter money laundering and the financing of terrorism, Strasbourg, 2011⁴· L. Gelemerova, The anti-money laundering systems in the context of globalisation: a panopticon built on quicksand?, Nijmegen, 2011· E.P. Ellinger/E. Lomnicka/C.V.M. Hare, Ellinger's Modern Banking Law, Oxford, 2011⁵, 100 επ., για το αγγλικό δίκαιο· R. Booth/S. Farrel QC/G. Bastable/N. Yeo, Money Laundering Law and Regulation, Oxford, 2011, 1.01 επ., 2.01 επ., 9.01 επ.: D. Siegel, Traditional organised crime in the modern world, N. York, 2012· Law Business Research, Anti-money laundering in jurisdictions worldwide, London, 2012· M-L. Cesoni et al., La lutte contre le blanchiment en droit belge, suisse, français, italien et international, Bruxelles, 2013· G. Delrue, Le blanchiment de capitaux et le financement du terrorisme, Anvers, 2014². Τέλος, A. Grossman, Banks face U.S. moves against laundering, εφημ. «The Wall Street Journal» (W.S.J.) 9.1.2014· J-B. Poulle/S. Aubert, Lutte contre le blanchiment: l' esprit de l' approche par les risques est-il menacé?, R.D.B.F., no 1/2014, 31 επ.
8. Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1287 επ., 1303.
9. Βλ. αποκαλυπτικά στοιχεία, Eurostat, Money laundering in Europe, Luxembourg, 2013· N. Pons et al., L' économie du crime, Les Cahiers de la sécurité, Septembre 2013, 5 επ. Επίσης, Αιτιολογική Έκθεση (ΑιτΕ) και Προοίμιο Πρότασης Οδηγίας σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος στην Ε.Ε. (COM/2012/85 τελ.) καθώς και Προοίμιο αντίστοιχης εγκριτικής απόφασης Ολ. Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 25.2.2014. Ακόμη, βλ. συνέντευξη της εισηγήτριας ευρωβουλευτή Μ. Macovei, Na χρεοκοπήσουμε τους μαφιόζους (www.europarl.europa.eu). Τέλος, βλ. ΑιτΕ και Προοίμιο Πρότασης Οδηγίας σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από

παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (Πρόταση 4ης Οδηγίας για το ξέπλυμα - COM/2013/45 τελ.), η οποία εγκρίθηκε από την Ολ. του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου την 11.3.2014, μαζί με την Πρόταση Κανονισμού αναφορικά με τις πληροφορίες που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών (COM/2013/44 τελ.).

10. Αντιπροσωπευτικά, Δούβλης (2003), 198 επ.: Ο ίδιος, ΕλλΔνη 2011,1285 επ.: Ο ίδιος, ΔΕΕ 2012,880· Μασχούρη-Τοκμακίδου, Επισκέδα 2004,578 επ.: Β. Αντωνόπουλος, Χειροκίνητη συναλλαγή πακέτου μετοχών στο ΧΑΑ και απάτη - Χειραγώγηση μετοχών ως ποινικό αδίκημα - Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες στα πλαίσια χρηματιστηριακών συναλλαγών (γνμδ), ΔΕΕ 2005,19 επ.: Γκόρτσος, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 15· Roche (2011), 21 επ., 57 επ., 91 επ., 103 επ., 169 επ., 205 επ.: Shaxson (2011), 150 επ., 199· I. Λιναρτίης, Ζητήματα ενωσιακού και τραπεζικού δικαίου από τη ρύθμιση της ηλεκτρονικής αγοράς τυχερών παιχνιδιών, ΔΕΕ 2013,15, 25 επ.: Κονταξής, ΠοινΔικ 2014,617 επ. Επίσης, I. Bantekas/G. Keramidis et al., International and European Financial Criminal Law, London, 2006, 23 επ., 34 επ.: W.H. Muller, Charities and anti-money laundering: is a «Seal of Approval» the answer?, Trusts and Trustees, no 5/2008, 259 επ.: S. Manacorda, Organised crimes in Art and Antiquities, Milan, 2009· M. Levi, E-gaming and money laundering risks: a European overview, ERA Forum 2009, 533 επ.: H. Purkey, The art of money laundering, Florida Journal of International Law, Απρίλιος 2010, 111 επ.: G. Del Bufalo, L' intégrité du sport: un défi mondial, Politique internationale, no 136/2012, 325 επ. Τέλος, βλ. ΑιτΕ και Προοίμιο Πρότασης 4ης Οδηγίας για το ξέπλυμα (ανωτ. σημ. 9) καθώς και πρόσφατη Έκθεση Διεθνούς Κέντρου για την Ασφάλεια στις Αθλητικές Δραστηριότητες (International Centre for Sport Security - ICSS, www.theicss.org), βάσει της οποίας το συνολικό όφελος από το ξέπλυμα μέσω κυρίως αθλητικών στοιχημάτων, «στημένων» αγώνων κ.λπ. υπολογίζεται σε 140 δισ. δολάρια ή 110 δισ. ευρώ ετησίως, βλ. και εφημ. «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» («Κ») 1.6.2014, 33.
11. Ανωτ. σημ. 2, όπως και ΑιτΕ καθώς και Προοίμιο Πρότασης 4ης Οδηγίας για το ξέπλυμα (ανωτ. σημ. 9-10). Ακόμη, Δούβλης, ΔΕΕ 2012,880 επ.: Ο ίδιος, ΔΕΕ 2013,1107 επ., 1122.
12. Με αντίστοιχες παραπομπές, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1286 επ.: Ο ίδιος, ΔΕΕ 2013,1108, σημ. 2. Εμπειριστατωμένα, Roche (2011), 21 επ., 91 επ.: Shaxson (2011), 31 επ., 149 επ., 203 επ., 323 επ., 367 επ.: Ch. Chavagneux/R. Palan, Les paradis fiscaux, Paris, 2012³· K. Burgess, US offshore crackdown brings planning worries, σε: Financial Times Special Report, Private Banking, 20.11.2012, 1· R-M. Belle Antoine, Offshore financial law: trusts, and related tax issues, Oxford, 2013². Σχετική και η πρόσφατη απόφαση του Υπ. Οικ. ΔΟΣ/Γ/1039110/ΕΞ 4.3.2014 (ΦΕΚ Β' 570/7.3.2014) για τον καθορισμό των μη συνεργάσιμων κρατών -βάσει των προδιαγραφών του ΟΟΣΑ (ανωτ. σημ. 2)- αναφορικά με την ανταλλαγή φορολογικών πληροφοριών. Γενικότερα, Κ. Ρήγας, Η άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου των μονοδρόμων εταιριών, ΝοΒ 2014,5 επ., 16 επ. Τέλος, βλ. μελέτη του οικονομολόγου του London School

διαφυγή κάθε μορφής¹³, διαπραττόμενη ακόμη και σε εθνικό αυστηρά επίπεδο, έχει πλέον ανάγκη οινεί φυσικής διεξόδου μέσω των καναλιών του εξωχώριου συστήματος (offshoring system), το οποίο βεβαίως από την ίδια την υφή του είναι προ πολλού παγκοσμιοποιημένο. Η διαρκώς αυξανόμενη ποινικοποιημένη αντιμετώπιση επομένως της φοροδιαφυγής¹⁴, υπό τύπο κλασικού θα μπορούσε να πει κανείς παραδείγματος της συνεχώς επιτακτικότερης ανάγκης για επαύξηση των φορολογικών εσόδων ως αντίδοτο στην παρούσα δημοσιονομική κρίση κυρίως ορισμένων ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και πέραν της ευρωπαϊκής ηπείρου¹⁵, συγκεντρώνει εξ αρχής ή/και διαμεσολαβητικά¹⁶ τις προϋποθέσεις «ικνηλάτησης» του ξηπλύματος. Η διαπίστωση όμως αυτή συνιστά ταυτόχρονα στοιχείο «συναγερμού - alert» για κάθε υπόχρεο φυσικό ή νομικό πρόσωπο¹⁷, αλλά και ευρύτερα εμπλεκόμενο σε σχέση με τυχόν υποκρυπτόμενη δράση διαφόρων επιπέδων και είδους εγκληματικών κυκλωμάτων, τα οποία βεβαίως δεν άφησαν ανεκμετάλλευτη τη δομική μετάλλαξη του όλου συστήματος των Αγορών ήδη από τις αρχές του αιώνα μας (IV) .

Τα προαναφερόμενα πάντως οδηγούν στο γενικευμένο συμπέρασμα, το οποίο άλλωστε ανιχνεύεται σε κάθε σχεδόν αντίστοιχη τυπολογία, ότι προκειμένου περί νομιμοποίησης παράνομων εσόδων η ποινική και η χρηματοπιστωτική πλευρά, χωρίς βεβαίως να ταυτίζονται, δεν ξεχωρίζουν πρακτικά τόσο εύκολα, αφού συνήθως συνυπάρχουν ως εγκληματικό σύνολο αλληλοδιαδόχων πράξεων, όπου η μία όψη για να υλοποιηθεί έχει συνήθως ανάγκη από την άλλη¹⁸. Πράγματι,

of Economics G. Zoukman, που δημοσιοποιήθηκε την 15.7.2014 (www.iefimerida.gr), βάσει της οποίας μόνο σε επτά γνωστούς φορολογικούς παραδείσους υπάρχουν κατατεθειμένα υπό μορφή κυρίως κεφαλαίων funds ποσά που φθάνουν τα 4,7 τρισ. ευρώ.

13. Αλλά και η φοροαποφυγή, Δούβλης, ΔΕΕ 2013,1107. Βλ. και άρθρο 66 Ν 4172/2013 καθώς και σχετική Πολ. 1076/17.3.2014 Nomos. Τέλος, βλ. απόφ. Υπ. Οικον. Δ12/1039188/ΕΞ 4.3.2014 (ΦΕΚ Β' 570/7.3.2014).
14. Συγκεντρωτικά για το ελληνικό δίκαιο, Δούβλης, ΔΕΕ 2013,1109.
15. Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1305· Ο ίδιος, ΔΕΕ 2012,886· Ο ίδιος, ΔΕΕ 2013,1107 επ. Επιπρόσθετα, G. Majone, Rethinking the union of Europe post-crisis: has integration gone too far? Cambridge, 2014· W. Grant/G-K. Wilson, The consequences of the global financial crisis: the rhetoric of reform and regulation, Oxford, 2014. Βλ. και ανωτ. σημ. 5.
16. Υπό την έννοια στην περίπτωση ειδικότερα της διαμεσολάβησης, ότι δεν μπορεί λογικά να υπάρξουν οποιαδήποτε έσοδα από παράνομες πράξεις, τα οποία στη συνέχεια θα συμπεριληφθούν αυτούσια σε φορολογικές δηλώσεις φυσικών ή νομικών προσώπων, χωρίς την απαραίτητη εμπλοκή μεθόδων «δημιουργικής» λογιστικής σε συνδυασμό με την επενέργεια κατάλληλου «λευκαντικού» παράγοντα, ήτοι χωρίς τη διενέργεια ξηπλύματος. Με τον τρόπο μάλιστα αυτόν καταργείται ουσιαστικά και η διάκριση μεταξύ «βρώμικου» (προερχόμενου δηλ. απευθείας από εγκληματικές ενέργειες) ή «μαύρου» (δηλ. φορολογικά αδήλωτου) χρήματος στη διαδικασία νομιμοποίησης παρανόμων κτηθέντων εσόδων (ανωτ. σημ. 7), εφόσον όχι μόνο το ένα δεν αποκλείει το άλλο, αλλά συνήθως και οι δύο αυτές έννοιες, συνάμα δε σύνθετες συμπεριφορές, εμφανίζονται να συνυπάρχουν «αρμονικά» στο σύγχρονο «palmarès» του ξηπλύματος.
17. Αναλυτικότερα, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1298, 1304· Ο ίδιος, ΔΕΕ 2012,881 επ.
18. Χαρακτηριστικά, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1284 επ., 1303 επ. Τούτο εξάλλου προκύπτει και με βάση την ανάλυση των πραγματικών

ποιοι αλήθεια θα σχεδίαζε την όποια οργανωμένη κυρίως εγκληματική ενέργεια, αν δεν είχε από την αρχή διασφαλίσει ή τουλάχιστον πιθανολογήσει θετικά την ανάλογη τραπεζική ή παρεμφερή χρηματοπιστωτική κάλυψη; Αυτή συνεπώς η φυσική κατά κάποιο τρόπο αλληλεπίδραση στις μεθόδους ξηπλύματος φαίνεται να επεκτείνεται σε ολόκληρο το πεδίο της σχετικής πρόληψης καθώς και των κυρώσεων. Έτσι, για παράδειγμα, ξεκινώντας από τον καθαρά χρηματοπιστωτικό κανόνα του «Know your customer - KYC»¹⁹, ο οποίος συναφώς ενεργοποιούμενος «συναγερμός» οδηγεί στην υποβολή αντίστοιχης αναφοράς στην αρμόδια Αρχή, την κατά κοινοτική ορολογία αποκαλούμενη Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ), γνωστή και ως Financial Intelligence Unit (FIU)²⁰, περαιτέρω δε το ζήτημα μπορεί ανάλογα με τη σοβαρότητά του να καταλήξει σε δικαστικό πλέον έλεγχο. Αλλά και αντίστροφα, ο ενδεχόμενος δικαστικός έλεγχος ή διερεύνηση έστω από την ανωτέρω Αρχή έχει απόλυτη ανάγκη συνεργασίας με τον χρηματοπιστωτικό τομέα τόσο για την παροχή πληροφοριών, όσο και τη μετέπειτα επιβολή τυχόν δεσμευτικών μέτρων επί τραπεζικών λογαριασμών, θυριδών, επενδυτικών προϊόντων κ.λπ.²¹.

II. Η ποινική διάσταση

3. Ξεκινώντας έτσι συγκεκριμένα από τη διερεύνηση των ποινικού χαρακτήρα κοινοτικών-ενωσιακών ρυθμίσεων περί δέσμευσης, κατάσχεσης και δήμευσης προϊόντων ξηπλύματος σε διασυνοριακό ειδικότερα επίπεδο, χρονικά πρώτη και ενδιαφέρουσα άμεσα στην προκειμένη περίπτωση θεσμική παρέμβαση αποτελεί η οιοινεί ομοτίτη κοινοτική κοινή δράση της 3.12.1998 (98/699/ΔΕΥ)²². Πρόκειται για σημα-

περιστατικών της σχετικής ελληνικής νομολογίας, πρβλ. χαρακτηριστικά, ΑΠ 570/2006 ΠοινΧρ 2007,317 επ· ΑΠ 545/2009 991/2009 και 1925/2010 Nomos· ΑΠ 1161/2010 ΠοινΧρ 2011,348 επ· ΑΠ 742/2012 ΠοινΧρ 2013,677 επ.

19. «Γνώρισε τον πελάτη σου», δηλ. έλεγχε κατάλληλα ως υπόχρεο πιστωτικό ίδρυμα ή άλλης μορφής χρηματοπιστωτικός οργανισμός κ.λπ. (ανωτ. σημ. 17) κάθε δυνάμενο να υποδηλώνει εμπλοκή σε ξηπλύμα στοιχείο ή γενικότερα συμπεριφορά συναλλασσόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου, βλ. ανωτ. σημ. 17 και Δούβλης, ΔΕΕ 2012,886.
20. Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1288 επ., 1293 επ., 1301, 1304· Ο ίδιος, ΔΕΕ 2012,881 επ. Στη χώρα μας, η αντίστοιχη ανεξάρτητη διοικητικά ελληνική FIU (Hellenic Financial Intelligence Unit, www.hellenic-fiu.gr) ονομάζεται: Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας (βλ. άρθρα 7-7Α Ν 3691/2008, όπως διαμορφώθηκαν από τα άρθρα 1-7 και 13 Ν 3932/2011 καθώς και το άρθρο 68 παρ. 5-6 Ν 4174/2013), αντικατέστησε δε (συγκεκριμένα η Α' Μονάδα αυτής) την αρχική Επιτροπή του άρθρου 7 Ν 3691/2008. Επ' αυτούς, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1290 επ., 1301· Ο ίδιος, ΔΕΕ 2012,877, 881 επ· Ο ίδιος, ΔΕΕ 2013,1111 επ.
21. Για τις ανάλογες προβλέψεις του ελληνικού δικαίου, Δούβλης, ΔΕΕ 2012,880 επ. Όσον αφορά εξάλλου στην εμπλοκή της Αρχής με τις οικονομικές υπηρεσίες του Δημοσίου, βλ. επιλεκτικά, ΝΣΚ 399/2013 (www.nsk.gov.gr) και Πολ. 1194/14.8.2014 καθώς και Πολ. 1180/16.7.2014 Nomos.
22. ΕΕ 9.12.1998, L 333/1 (ενοποιημένη έκδοση 5.7.2001), για το ξηπλύμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος. Η υπόψη κοινή δράση ισχύει όπως τροποποιήθηκε

νική ως προς την εποχή υιοθέτησής της πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), η οποία αφορά στην ενίσχυση της ποινικοποιημένης αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος ευρύτερα²³, συμπεριλαμβανομένης βεβαίως και της νομιμοποίησης παρανόμως κτηθέντων εσόδων²⁴. Στοχεύει ιδιαίτερα στην αμεσότερη συνεργασία των δικαστικών αρχών των κρατών-μελών της Ε.Ε. μέσω καθιέρωσης αποτελεσματικότερων κανόνων αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής επί σοβαρών μάλιστα ποινικών υποθέσεων²⁵, όπως και εκείνες του ξεπλύματος. Ακολούθησε η απόφαση-πλαίσιο της 26.6.2001 (2001/500/ΔΕΥ)²⁶, η οποία εστιάζοντας κατά κύριο λόγο στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξεπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προερχόμενων από εγκληματικές δραστηριότητες προϊόντων, που υπογράφηκε στο Στρασβούργο την 8.11.1990²⁷, επιδιώκει ακόμη πιο αυ-

στηρή ποινικοποίηση των σοβαρών εγκλημάτων και μάλιστα των οικονομικών²⁸, όπου πρωτίστως κατατάσσεται και η νομιμοποίηση παράνομων εσόδων. Έτσι, η υπόψη απόφαση-πλαίσιο στηριζόμενη στην περαιτέρω ενεργοποίηση των σχετικών διαδικασιών αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής στον αυτό υψηλό βαθμό ίσης προτεραιότητας, καθορίζει ειδικότερα, μεταξύ άλλων, ως ελάχιστη εκτιθέσιμη ποινή για τα παραπάνω εγκλήματα τα τέσσερα έτη²⁹. Παράλληλα, καθιερώνει τη σημαντική δυνατότητα δήμευσης περιουσιακών στοιχείων των δραστών αντίστοιχης αξίας προς τα καθαυτά προϊόντα του εγκλήματος, όπου συμπεριλαμβάνεται φυσικά και το ξεπλυμα, σε περίπτωση που τα τελευταία δεν μπορούν για τον όποιο λόγο να κατασχεθούν. Τούτο μάλιστα με βάση είτε αμιγώς εθνικά προβλεπόμενες διαδικασίες είτε μετά από αίτηση άλλου κράτους-μέλους, συμπεριλαμβανομένων και αιτήσεων εκτέλεσης αλλαδαίων διαταγών δήμευσης³⁰.

από την ομώνυμη απόφαση-πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ (ΕΕ 5.7.2001, L 182/1), σύμφωνα με το άρθρο 5 της οποίας καταργούνται τα άρθρα 1, 3, 5 παρ. 1 και 8 παρ. 2 της εδώ εξεταζόμενης κοινής δράσης. Βλ. και για τις δύο, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1289.

23. Σχετική και η Σύμβαση του Πατέρμου της 12-15.12.2000 κατά του διεθνούς και οργανωμένου εγκλήματος, η οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό μας δίκαιο με τον Ν 3875/2010, μέσω δε της οποίας ανακηρύσσεται το ξεπλυμα σε διεθνές έγκλημα, ανεξάρτητα μάλιστα από τον διασυννοριακό ή μη χαρακτήρα του (www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/index.html). Βλ. *Ε. Καμπέρου-Ντάλτα*, Ο Ν 3691/2008 για το ξεπλυμα βρώμικου χρήματος - Ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου και διεθνές ποινικό δίκαιο, 2009, 17 επ.· *Α. Χριστόπουλος*, Διαχρονική επισκόπηση της έννοιας και των μέτρων αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος εξ'επιπέδου ουσιαστικού ποινικού δικαίου σε επίπεδο διεθνούς, ευρωπαϊκής και εσωτερικής δικαιοταξίας και τα χαρακτηριστικά του στοιχείου υπό το πρίσμα της ελληνικής νομολογίας, ΠοινΔικ 2014,65 επ. Τέλος, από διαφορετική σκοπιά, ενδεικτική του τζιρού των διαφόρων μορφών οργανωμένου εγκλήματος στις ημέρες μας είναι η απόφαση της Μ. Βρετανίας καταρχάς να υπολογίσει από Σεπτέμβριο τρέχοντος έτους στο ετήσιο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της (ΑΕΠ) έσοδα προερχόμενα μόνον από ναρκωτικά και πορνεία ύψους 10 δις. στερλινών. Με βάση το ίδιο Νέο Ευρωπαϊκό Λογιστικό Σύστημα, το οποίο επιτρέπει πλέον την επίσημη δημοσιονομική καταχώρηση στοιχείων προερχόμενων από αμφισβητούμενες νομιμότητας οικονομικές δραστηριότητες («γκριζα» οικονομία), ανάλογες ανακινώσεις έγιναν μέχρι σήμερα και από την Ισπανία, την Ιταλία (όπου συνυπολογίζεται και ο τομέας του λαθρεμπορίου, οπότε το σχετικό ποσοστό κυμαίνεται μεταξύ 1%-2% του ετήσιου ΑΕΠ) καθώς και την Ολλανδία (2,5 δις. ευρώ ετησίως), με μόνη εξαίρεση τη Γαλλία, η οποία αρνείται μέχρι σήμερα να προσχωρήσει σε τέτοιου είδους ανακατατάξεις, βλ. *Κ. Τζωρτζινάκη*, Λογιστικές ηθικές, «Ν» 14.6.2014, 52, όπως και «Κ» 30.5.2014, 22 και 27.6.2014, 23.
24. Βλ. Προοίμιο της 98/699/ΔΕΥ.
25. Βλ. κυρίως άρθρα 4-6 της εν λόγω κοινής δράσης.
26. Ανωτ. σημ. 22.
27. Της οποίας Ευρωπαϊκής Σύμβασης γίνεται αναφορά και στο Προοίμιο της προηγούμενης 98/699/ΔΕΥ. Επί της Σύμβασης αυτής (www.ministryofjustice.gr), που ενσωματώθηκε στο εθνικό μας δίκαιο με τον ν. 2655/1998, Δούβλης, Η αντιμετώπιση του «ξεπλύματος βρώμικου χρήματος» από την ελληνική τραπεζική νομοθεσία, ΕλλΔνη 1995, 28· *Ο ίδιος* (2003), 203 επ., 210· *Ο ίδιος*, ΕλλΔνη 2011,1287· *Γ. Δημήτρηνας*, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος - Ζητήματα Εφαρμογής του Ν 2331/2005, 2002, 37 επ.· *Γκόρτσος*, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 19 επ., 26 επ.· *Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, ΠοινΧρ 2007,4 επ.· *Ψυχομάνης* (2009²), 308 επ.·

Επίσης, άξια αναφοράς στο εδώ διερευνώμενο ποινικό πεδίο είναι η απόφαση-πλαίσιο της 22.7.2003 σχετικά με την εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην Ε.Ε. (2003/577/ΔΕΥ)³¹. Κυρίαρχη ιδέα της παρούσας κοινοτικής πρωτοβουλίας είναι η σύμφωνα με τη γενικότερη αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων άμεση και στην προκειμένη περίπτωση εκτέλεση απόφασης δέσμευσης οποιουδήποτε στην ουσία αποδεικτικού ή περιουσιακού στοιχείου σχετιζόμενου με σοβαρή εγκληματική ενέργεια. Τούτο βεβαίως εφόσον η σχετική απόφαση έχει εκδοθεί βάσει συγκεκριμένων ουσιαστικών και δικονομικών κανόνων από αρμόδια δικαστική αρχή κράτους-μέλους και απευθύνεται σε αρμόδια επίσης δικαστική αρχή άλλης χώρας-μέλους (κράτος εκτέλεσης). Με τον τρόπο αυτόν, δεν επιτρέπεται στην τελευταία να αρνηθεί να εφαρμόσει τέτοιου είδους συνταγματικά αποδεκτή και νομότυπη εν γένει απόφαση, συνοδευόμενη απαραίτητα από πιστοποιητικό γνησιότητας, η οποία προερχόμενη από το κράτος έκδοσης και στηριζόμενη σε αντικειμενικά στοιχεία αφορά σε σειρά προκαθορισμένων σοβαρών αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένων της νομιμοποίησης προϊόντων εγκλήματος, της συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση κ.ά.³². Παράλληλα προβλέπονται συγκεκριμένοι λόγοι μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης των αποφάσεων δέσμευσης, όπως και λόγοι αναβολής της εκτέλεσης μαζί με τις προϋποθέσεις άρσης της επιβληθείσας στο μεταξύ

Καμπέρου-Ντάλτα (2009), 14 επ. Ας σημειωθεί, ότι σχετική είναι και η μεταγενέστερη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την Έρευνα, την Κατάσχεση και τη Δήμευση των προϊόντων εγκλήματος και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας, η οποία υπογράφηκε στη Βαρσοβία την 16.5.2005 (www.conventions.coe.int).

28. Κάνοντας συγκεκριμένα λόγοι για ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό πτυχών του, που συνδέονται με φόρους, ειδικούς φόρους καταναλωτών κ.ά., βλ. Προοίμιο 2001/500/ΔΕΥ και ανωτ. σημ. 11-17.
29. Άρθρα 2, 4 της 2001/500/ΔΕΥ.
30. Άρθρο 3 της 2001/500/ΔΕΥ, το οποίο πάντως παρέχει την ευχέρεια στα κράτη-μέλη να θεσπίσουν αντίστοιχη εξαίρεση για περιουσιακά στοιχεία/προϊόντα εγκλήματος αξίας μικρότερης των 4.000 ευρώ.
31. ΕΕ 2.8.2003, L 196/45.
32. Άρθρα 3-5, 9 της 2003/577/ΔΕΥ.

δέσμευσης, χωρίς πάντως η άσκηση ενδίκων μέσων να έχει από μόνη της ανασταλτικό αποτέλεσμα³³.

4. Αλλά και η απόφαση-πλαίσιο της 24.2.2005 για τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος παρουσιάζει στην προκειμένη περίπτωση άμεσο ενδιαφέρον (2005/212/ΔΕΥ)³⁴. Αναφερόμενη, μεταξύ άλλων, και στην προεξετασθείσα απόφαση-πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ³⁵, η 2005/212/ΔΕΥ επιδιώκει την ικανοποιητικότερη θεσμική συνεργασία στον τομέα εφαρμογής από μέρος των κρατών-μελών αποτελεσματικότερων μέτρων αντιμετώπισης του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος, με αιχμή τις διάφορες μορφές ξεπλύματος ως θεμελιώδους στοιχείου της σοβαρής εγκληματικότητας. Έτσι, επιμένει στην καλύτερη διοργάνωση των διαδικασιών συγκεκριμένα ολικής ή μερικής δήμευσης περιουσιακών στοιχείων καθώς και οργάνων σχετιζόμενων με αδικήματα, τα οποία τιμωρούνται από τις εθνικές νομοθεσίες των κρατών-μελών με ποινή στέρησης της ελευθερίας άνω του έτους ή φυλάκισης τεσσάρων τουλάχιστον ετών προκειμένου για νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, με ιδιαίτερη πρόβλεψη για τα φορολογικά αδικήματα, ως προς τα οποία παρέχεται η ευχέρεια ευρύτερης χρήσης διαδικασιών αντιμετώπισης τους πέραν του ποινικού πεδίου³⁶. Στο πλαίσιο μάλιστα αυτό, χωρίς βεβαίως να παρεμποδίζεται η άσκηση αποτελεσματικών ενδίκων μέσων ή να παραμερίζεται το γνωστό τεκμήριο αθωότητας³⁷, δίνεται η δυνατότητα στις νομοθεσίες των εθνικών χωρών να θεσπίσουν τα μέτρα εκείνα που κρίνουν αναγκαία για την επέκταση των ρυθμίσεων δήμευσης και στα εγγύτερα συγγενικά πρόσωπα του/των δράστη/ών, αλλά και επί περιουσιακών στοιχείων μεταβιβασθέντων από τους ανωτέρω εμπλεκόμενους συνολικά σε ελεγχόμενα από αυτούς νομικά πρόσωπα³⁸.

Περαιτέρω, η απόφαση-πλαίσιο της 6.10.2006 για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις δήμευσης (2006/783/ΔΕΥ)³⁹, έχοντας υπόψη -μεταξύ άλλων- και τις παραπάνω 2001/500/ΔΕΥ, 2003/577/ΔΕΥ καθώς και 2005/212/ΔΕΥ⁴⁰, στοχεύει στην καθιέρωση ενός μοντέλου οιονεί «αυτοματοποιημένων» σχετικών ποινικών διαδικασιών αναγνώρισης και εκτέλεσης από τις αρμόδιες δικαστικές αρχές των κρατών-μελών προκειμένου για σωρεία σοβαρών παραβατικών πράξεων, όπου και το ξέπλυμα⁴¹. Μάλιστα η εν λόγω απόφαση-πλαίσιο, πέραν των ομοειδών χαρακτηριστικών διατάξεων με τις υπόλοιπες κοινοτικές πρωτοβουλίες⁴², παρέχει ειδικότερα την ευχέρεια διάθεσης των δημευμένων περιουσιακών στοιχείων από το κράτος εκτέλεσης⁴³. Τέλος, άμεσο ενδιαφέρον ως προς τη διασυνοριακή αντιμετώπιση

από ποινικής πλευράς της σοβαρής εγκληματικότητας, συμπεριλαμβανομένου φυσικά και της νομιμοποίησης παράνομων κτηθέντων εσόδων, παρουσιάζει η απόφαση του Συμβουλίου της 6.12.2007 αναφορικά με τη συνεργασία των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων στα κράτη-μέλη με στόχο την ανίχνευση και τον εντοπισμό προϊόντων εγκλήματος ή άλλων συναφών περιουσιακών στοιχείων (2007/845/ΔΕΥ)⁴⁴. Πρόκειται σε σχέση με τα προεξετασθέντα για ακόμη πιο προωθημένη κοινοτική προσπάθεια αντιμετώπισης της σύγχρονης εγκληματικής δραστηριότητας γενικότερα, με έμφαση στην ανίχνευση των οικείων χρηματοπιστωτικών κινήσεων⁴⁵. Τούτο βεβαίως απλά αναγνωρίζει και στην προκειμένη περίπτωση την άμεση διασύνδεση του οργανωμένου εγκλήματος με επιμέρους εργασίες του τραπεζικού τομέα, γεγονός που κατεξοχήν ισχύει όσον αφορά στο ξέπλυμα⁴⁶. Σε αυτό το πνεύμα, η υπόψη κοινοτική απόφαση καθιερώνει την υπηρεσία ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων από κάθε κράτος-μέλος, η οποία ως αποστολή της έχει την εντόπιση προϊόντων ή άλλων εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων, που ενδέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο δέσμευσης, κατάσχεσης ή δήμευσης βάσει ποινικών διαδικασιών, χωρίς όμως να αποκλείονται και συναφείς αστικού χαρακτήρα ενέργειες⁴⁷. Κατά τα λοιπά, η ανωτέρω απόφαση οργανώνει τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων, χωρίς να θίγεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων ούτε οι υποχρεώσεις των κρατών-μελών σύμφωνα με την απόφαση 2000/642/ΔΕΥ⁴⁸ και την απόφαση-πλαίσιο 2006/960/ΔΕΥ⁴⁹, περί των οποίων στη συνέχεια.

5. Ολοκληρώνοντας τη σφαιρική αναγκαστικά εξέταση στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης των σχετικών ποινικών ρυθμίσεων, έμμεσο πλην ενεργό συμπληρωματικό ενδιαφέρον παρουσιάζει καταρχάς η κοινή δράση της 21.12.1998 για το αξιόπιστο της συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση στα κράτη της Ε.Ε. (98/733/ΔΕΥ)⁵⁰, το Προίμιο της οποίας αναφέρει, μεταξύ άλλων, ρητά στη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων καθώς και σε περαιτέρω σοβαρά οικονομικά εγκλήματα. Περιλαμβάνεται μάλιστα στην προκειμένη περίπτωση ιδιαίτερη πρόβλεψη ως προς την ποινική ευθύνη εμπλεκόμενων νομικών προσώπων, πέραν των αυτουργών ή συνεργών φυσικών προσώπων⁵¹. Αλλά και η κοινή θέση της 29.3.1999 (1999/235/ΔΕΥ)⁵² σχετικά με την προτεινόμενη (τότε) Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (Η.Ε.) για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος παρουσιάζει ενδιαφέρον⁵³, δεδομένου ότι μέσω αναφοράς τόσο στη Σύμβαση του

33. Άρθρα 6-8, 11 της 2003/577/ΔΕΥ.

34. ΕΕ 15.3.2005, L. 68/49.

35. Ανωτ. σημ. 26-30.

36. Άρθρα 2-3 της 2005/212/ΔΕΥ. Επίσης, ανωτ. σημ. 28.

37. Άρθρα 4-5 της 2005/212/ΔΕΥ.

38. Άρθρο 3 παρ. 3 της 2005/212/ΔΕΥ.

39. ΕΕ 24.11.2006, L. 328/59 (ενοποιημένη έκδοση 28.3.2009).

40. Αντίστοιχα, ανωτ. σημ. 35, 31-33, 34-38.

41. Άρθρο 6 της 2006/783/ΔΕΥ. Βλ. και ανωτ. σημ. 24-25, 28, 32, 36.

42. Ανωτ. σημ. 40.

43. Άρθρο 16 της 2006/783/ΔΕΥ.

44. ΕΕ 18.12.2007, L. 332/103.

45. Βλ. Προίμιο 2007/845/ΔΕΥ.

46. Ανωτ. σημ. 7-10, 18-21.

47. Άρθρο 1 της 2007/845/ΔΕΥ.

48. ΕΕ 24.10.2000, L. 271/4.

49. ΕΕ 29.12.2006, L. 386/89 (ενοποιημένη έκδοση 30.12.2006).

50. ΕΕ 29.12.1998, L. 351/1.

51. Άρθρο 3 της 98/733/ΔΕΥ.

52. ΕΕ 31.3.1999, L. 87/1.

53. Συγκεκριμένα: Σύμβασης των Η.Ε. για την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών, η οποία υπογράφηκε στη Βιέννη την 20.12.1988, ενσωματώθηκε δε στο εθνο-

Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990, όσο και στις 98/699/ΔΕΥ και 98/733/ΔΕΥ⁵⁴, τάσσεται θετικά υπέρ της προσχώρησης της Ε.Ε., συνακόλουθα δε των κρατών-μελών στην εν λόγω διεθνή Σύμβαση. Κάνοντας ειδικότερη μνεία στο Προοίμιο της για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος, η υπόψη κοινή θέση υποστηρίζει την όσο γίνεται μεγαλύτερη διεύρυνση των βασικών αδικημάτων που μπορεί να συνδέονται με νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, σε συνάρτηση με τις γνωστές σαράντα αρχικά συστάσεις της Ομάδας Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force - FATF, Group d' Action Financière Internationale - GAFI)⁵⁵.

Αξιομνημόνευτη στο πλαίσιο αυτής της μελέτης είναι επίσης η προεκτεθείσα απόφαση του Συμβουλίου της 17.10.2000 σχετικά με τη θέσπιση ρυθμίσεων για τη συνεργασία μεταξύ των Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών των κρατών-μελών όσον αφορά στην ανταλλαγή πληροφοριών

κό μας δίκαιο με τον Ν 1990/1991 (www.ministryofjustice.gr), Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1287. Βλ. και ανωτ. σημ. 23, 27.

54. Αντίστοιχα, ανωτ. σημ. 27, 22-25, 50-51.

55. Αποστολή της FATF είναι η δημιουργία διεθνών προτύπων υπό μορφή προτάσεων όσον αφορά στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όπως μεταγενέστερα και της καταστολής χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Για την επίτευξη των στόχων της η FATF εξέδωσε αρχικά τον Απρίλιο 1990 «Σαράντα Συστάσεις σχετικά με το ξέπλυμα παράνομου χρήματος» (Forty Recommendations on Money Laundering), οι οποίες σήμερα ισχύουν όπως διαμορφώθηκαν μετά την τροποποίησή τους το 1996, το 2003 και τον Φεβρουάριο 2012. Στη συνέχεια, η FATF εξέδωσε τον Οκτώβριο 2001 ακόμη «Οκτώ Ειδικές Συστάσεις σχετικά με την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας», με κύρια αφορμή την τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους στις ΗΠΑ. Κατόπιν, το 2004 η FATF δημοσίευσε και μια «Ένατη Σύσταση», με σκοπό την περαιτέρω ενίσχυση των συμφωνημένων διεθνών προτύπων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος παράνομου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (Ninth Special Recommendation on Terrorist Financing). Με τον τρόπο αυτόν, διαμορφώθηκε το ισχύον πρότυπο των «40+9 Συστάσεων της FATF», το οποίο έκτοτε συνεχώς εκσυγχρονίζεται και εμπλουτίζεται με νέα κείμενα προσαρμοσμένα στις εκάστοτε κρατούσες διεθνείς συνθήκες (www.fatf-gafi.org). Επιλεκτικά επ' αυτών, Δούβλης (2003), 204· Ο ίδιος, ΕλλΔνη 2011,1287 επ., 1295, 1300, 1304· Μοσχούρη-Τοκμακίδου, ΕπισκεΔ 2004,587· Παύλου, Το «πάγωμα των τραπεζικών λογαριασμών» στην προδικασία για το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα (Ν 2331/1995), ΠοινΧρ 2005,769 επ.· Στεφάνου/Γκόρτσος (2005), 218 επ.· Γκόρτσος, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 17 επ.· Ο ίδιος (2011), 188 επ.· Καϊάφα-Γκμπάντι, ΠοινΧρ 2007,3 επ.· Δημήτραινας, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: Οι ανακριτικές πράξεις δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων του κατηγορούμενου υπό το πρίσμα των διατάξεων για την κατάσχεση και ειδική δήμευση των κρίσιμων περιουσιακών στοιχείων (από το Ν 2331/1995 στο Ν 3691/2008), ΠοινΧρ 2008,943 επ., 954 επ.· Π. Τσιρίδης, Ασμβατότητες και ρωγμές στη σχέση δικηγόρου - πελάτη. Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα χρήματος (Ν 3691/2008), Συνήγορος, τεύχ. 72/2009, 58· Ο ίδιος, Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα χρήματος (Ν 3691/2008), 2009, 4 επ.· Καμπέρου-Ντάλα (2009), 5, σημ. 5. Ακόμη, Bantekas/Keramidas et al. (2006), 41 επ., 50 επ., 59 επ.· V. Mitsilegas/B. Gilmore, The EU legislative framework against money laundering and terrorist finance: A critical analysis in the light of evolving global standards, The International and Comparative Law Quarterly 2007, 119 επ.· Ryder, C.L.J. 2008, 635 επ.· Arora, J.B.L. 2010, 670 επ., 677 επ.· Ellinger/Lomnicka/Hare (2011⁵), 94 επ.

(2000/642/ΔΕΥ)⁵⁶. Πρόκειται ακριβώς για την καθιέρωση γενικών κανόνων συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών⁵⁷ μεταξύ των αρμόδιων Αρχών, των γνωστών δηλαδή ΜΧΠ ή FIUs⁵⁸, σύμφωνα με συγκεκριμένο σχέδιο αντι-ξεπλύματος (Anti-Money Laundering - AML) βασισμένο στις αντίστοιχα ισχύουσες κοινοτικές ουσιαστικές ρυθμίσεις⁵⁹ και με σεβασμό των προσωπικών δεδομένων καθώς και της επιβαλλόμενης εμπιστευτικότητας⁶⁰. Συμπληρωματικού εξάλλου χαρακτήρα εμφανίζεται η απόφαση-πλαίσιο της 13.6.2002 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (2002/475/ΔΕΥ)⁶¹. Υπό το βάρος των αεροπορικών επιθέσεων της 11.9.2001 στις ΗΠΑ, περιέχει διατάξεις συστηματοποίησης και αυστηροποίησης της ποινικής αντιμετώπισης τρομοκρατικών ομάδων και εγκλημάτων, με ιδιαίτερες προβλέψεις για την ευθύνη εμπλεκόμενων νομικών προσώπων⁶². Τέλος, η απόφαση-πλαίσιο της 18.12.2006 για την απλούστευση της ανταλλαγής πληροφοριών και στοιχείων μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών-μελών της Ε.Ε. (2006/960/ΔΕΥ)⁶³ στοχεύει και αυτή στην πρόληψη και καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος μέσω στενότερης συνεργασίας των κοινοτικών, σήμερα δε ενωσιακών χωρών. Έτσι, δημιουργούνται οι αναγκαίες προϋποθέσεις διοργάνωσης ενός συστήματος αποτελεσματικής και ταχείας πληροφόρησης καθώς και παροχής στοιχείων όσον αφορά στην τρομοκρατία και το οργανωμένο κυρίως έγκλημα με έντονα μάλιστα δισυνοριακά χαρακτηριστικά, όπως ακριβώς συμβαίνει με τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων⁶⁴. Η τελευταία περιλαμβάνεται στον οικείο κατάλογο τέτοιων σοβαρών εγκλημάτων της απόφασης-πλαίσιο της 13.6.2002 για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών-μελών (2002/584/ΔΕΥ)⁶⁵, όπου παραπέμπει η 2006/960/ΔΕΥ⁶⁶.

6. Ενόψει των προεκτεθέντων, είναι προφανής η μέχρι σήμερα προσπάθεια του κοινοτικού-ενωσιακού νομοθέτη να επικεντρωθεί στην αυστηροποιημένη ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος, με επίφαση του προδήλως διατόπιου χαρακτήρα του εν λόγω εγκλήματος, γεγονός που ανιχνεύεται σε όλο το φάσμα των σχετικών προληπτικών, πρωτίστως δε κατασταλτικών μέτρων αναφορικά με τη δέσμευση, κατάσχεση και δήμευση κυρίως των προϊόντων παράνομης νομιμοποίησης. Σε αυτό το

56. Ανωτ. σημ. 48.

57. Αυτοβούλως ή μετά την υποβολή σχετικής αίτησης από άλλη ΜΧΠ χώρας-μέλους, βλ. Προοίμιο και άρθρα 1, 4-7 της 2000/642/ΔΕΥ.

58. Ανωτ. σημ. 20.

59. Αντί πολλών, Δούβλης (2003), 194 επ., 210 επ.· Ο ίδιος, ΕλλΔνη 2011,1288 επ., 1292 επ., 1297 επ.

60. Άρθρα 5 παρ. 4-5 και 7 της 2000/642/ΔΕΥ.

61. ΕΕ 22.6.2002, L. 164/3 - ενοποιημένη έκδοση 9.12.2008.

62. Άρθρα 7-8 της 2002/475/ΔΕΥ. Σχετική και η Σύμβαση των Η.Ε. για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας της 9.12.1999 (www.un.org/law/cod/finterr.htm), η οποία υιοθετήθηκε από το ελληνικό δίκαιο με τον Ν 3034/2002. Τέλος, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1288 και ανωτ. σημ. 38, 51, 53.

63. Ανωτ. σημ. 49. Βλ. και προσαρμοστικό ΠΔ 135/2013.

64. Βλ. Προοίμιο της 2006/960/ΔΕΥ.

65. ΕΕ 18.7.2002, L. 190/1. Βλ. άρθρο 2 παρ. 2 της υπόψη απόφασης-πλαίσιο καθώς και άρθρο 10 παρ. 2, θ' εφαρμοστικού Ν 3251/2004.

66. Άρθρο 2 της εν λόγω απόφασης-πλαίσιο.

πλαίσιο, υπερψηφίσθηκε την 25.2.2014 από την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Πρόταση Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 12.3.2012 σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος στην Ε.Ε.⁶⁷

Και εδώ τονίζεται η διασυνοριακότητα του σοβαρού, δηλαδή του οργανωμένου ουσιαστικά εγκλήματος, με το ξέπλυμα να καταλαμβάνει κεντρική θέση μέσω ρητής αναφοράς και στο σύνολο των προϋφιστάμενων κοινοτικών-ενωσιακών πολιτικών και δράσεων-πράξεων⁶⁸. Εκείνο που χαρακτηρίζει κατά βάση τη νομοθετική αυτή πρωτοβουλία είναι οι εκτεταμένες εξουσίες διασφαλισμένης βεβαίως νομικά δήμευσης, οι οποίες αναγνωρίζονται στα αρμόδια όργανα των κρατών-μελών είτε εδράζονται σε νόμιμη καταδική είτε και πριν από αυτήν, ιδιαίτερος δε στα χέρια τρίτου με όρους ακόμη και απλής υπόνοιας ως προς την ύποπτη προέλευση των όποιων περιουσιακών στοιχείων⁶⁹. Το ίδιο άλλωστε νομοθετικό πνεύμα διατρέχει και τις ρυθμίσεις για τη δέσμευση τέτοιου είδους περιουσιακών αγαθών⁷⁰. Με την υπόψη εξάλλου Πρόταση Οδηγίας αντικαθίστανται ορισμένες διατάξεις τόσο των 98/699/ΔΕΥ και 2001/500/ΔΕΥ, όσο και της 2005/212/ΔΕΥ⁷¹.

III. Η χρηματοπιστωτική αντιμετώπιση

7. Σε αντίθεση με την ποινική πλευρά του προβλήματος, από χρηματοπιστωτική άποψη ο κοινοτικός νομοθέτης προτίμησε στις τρεις ουσιαστικά μέχρι σήμερα κύριες θεσμικές παρεμβάσεις του⁷² να μη προβεί στη λήψη εξειδικευμένων μέτρων, αλλά ακολουθώντας σχεδόν πιστά την εξέλιξη των ισχυουσών κάθε φορά Συστάσεων της FATF⁷³, επέλεξε να μετακυλίσει στον εθνικό νομοθέτη αυτό το καθήκον⁷⁴. Τούτο πρωτίστως επιτεύχθηκε μέσω του χαρακτηριστή ελαχίστης εναρμόνισης των θεσπισμένων έως σήμερα σχετικών Οδηγιών⁷⁵, ενώ όπου θεωρήθηκε ότι θα έπρεπε να υπάρξει αμεσότερη και

δεσμευτικότερη κοινοτική πρωτοβουλία, τα αντιστοίχως επιβαλλόμενα μέτρα προωθήθηκαν με τη μορφή Κανονισμών⁷⁶. Έτσι, επισκοπώντας και μόνο το περιεχόμενο καταρχάς των ρυθμίσεων της τρίτης συγκεκριμένα Οδηγίας αντι-ξέπλυματος 2005/60/ΕΚ και της συμπληρωματικής της Οδηγίας 2006/70/ΕΚ⁷⁷, διαπιστώνουμε ότι αυτές διαρθρώνονται σε ένα σύνολο περιοριστικών πολιτικών και οικείων κανόνων, όπου τα ειδικότερα ζητήματα εκτέλεσης από τρίτα μέρη, φύλαξης αρχείων και στατιστικών δεδομένων, εποπτείας και εφαρμογής επαφίονται σε μεγάλο βαθμό στη μετέπειτα νομοθετική-εναρμονιστική φροντίδα των κρατών-μελών⁷⁸.

Το παραπάνω εξάλλου ενεργό κοινοτικό σύστημα βασίζεται ευρύτερα σε ορισμένες κατευθυντήριες δέσμες υποχρεώσεων για τα εμπύπτοτα στον AML τομέα ευθύνης φυσικά και νομικά πρόσωπα⁷⁹, όπου πρωταρχικά συγκαταλέγονται τα πιστωτικά ιδρύματα και λοιποί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί. Με αυτό το πνεύμα, οργανώνεται κλιμακωτά η δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη, το γνωστό KYC⁸⁰, υπό τις επιμέρους μορφές της απλουστευμένης αφενός και της αυξημένης αφετέρου δέουσας επιμέλειας, ανάλογα με τον βαθμό επικινδυνότητας της κάθε συναλλαγής και των υποκειμένων της⁸¹. Στο ίδιο άλλωστε πλαίσιο κινούνται και οι ειδικότερες προβλέψεις για τα πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα, την απλουστευμένη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη και την περιστασιακή ή πολύ περιορισμένη χρηματοπιστωτική δραστηριότητα της Οδηγίας 2006/70/ΕΚ⁸².

8. Όσον αφορά μάλιστα στις υποχρεώσεις αναφοράς ύποπτων συναλλαγών και προσώπων, στα μέτρα εκτέλεσης γενικότερα καθώς βεβαίως και στις κυρώσεις⁸³, που ενδιαφέρουν ιδιαίτερος στην προκειμένη περίπτωση, επισημαίνεται καταρχάς ότι ήδη από το Προοίμιο της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ καταγράφεται, μεταξύ άλλων, η διασύνδεση με τις προεξετασθείσες ιδιαίτερου εδώ ενδιαφέροντος 2000/642/ΔΕΥ και

67. Ανωτ. σημ. 9.

68. Βλ. ΑιτΕ και Προοίμιο παρούσας Πρότασης Οδηγίας καθώς και Προοίμιο απόφ. Ολ. Ευρωκοινοβουλίου (ανωτ. σημ. 9).

69. Άρθρα 3-6, 8-9 της Πρότασης Οδηγίας.

70. Άρθρα 7-8, 10 της Πρότασης Οδηγίας.

71. Άρθρο 14 της Πρότασης Οδηγίας καθώς και αντίστοιχα ανωτ. σημ. 22-25, 26-30, 34-38.

72. Πρόκειται για την (πρώτη) Οδηγία 91/308/ΕΟΚ (ΕΕ 28.6.1991, L. 166/77 - ενοποιημένη έκδοση 15.12.2005), την (δεύτερη) Οδηγία 2001/97/ΕΚ (ΕΕ 28.12.2001, L. 344/76) και την ισχύουσα (τρίτη) Οδηγία 2005/60/ΕΚ (ΕΕ 25.11.2005, L. 309/15 - ενοποιημένη έκδοση 4.1.2011), μαζί με τη συμπληρωματική-εφαρμοστική της Οδηγία 2006/70/ΕΚ (ΕΕ 4.8.2006, L. 214/29), βλ. ανωτ. σημ. 59. Για την αντίστοιχη εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου, βλ. συγκεκριμένα, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011, 1290 επ., 1297 επ., 1301 επ.: Ο ίδιος, ΔΕΕ 2012, 872, 880 επ., 885 επ.: Ο ίδιος, ΔΕΕ 2013, 1110.

73. Ανωτ. σημ. 55. Βλ. και Προοίμια των προαναφερόμενων Οδηγιών (ανωτ. σημ. 72).

74. Ενιαχύνοντας τον ρόλο του τελευταίου περισσότερο μέσω και της διατύπωσης του άρθρου 1 παρ. 3 Οδηγίας 2005/60/ΕΚ, σύμφωνα με την οποία: «*Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υπάρχει ακόμα και εάν οι δραστηριότητες από τις οποίες προέρχεται η προς νομιμοποίηση περιουσία διεξήχθησαν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή στο έδαφος τρίτης χώρας*», βλ. Δούβλης, ΕλλΔνη 2011, 1293, 1300.

75. Ανωτ. σημ. 72. Επίσης, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011, 1293, 1298.

76. Πρόκειται κυρίως: α) για τον Κανονισμό 2580/2001 σχετικά με τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ 28.12.2001, L. 344/70 - ενοποιημένη έκδοση 7.7.2013), όπου εμπλέκονται ευθέως οι τραπεζικές και λοιπές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες· β) τον κατωτ. εξεταζόμενο Κανονισμό 1889/2005 (ΕΕ 25.11.2005, L. 309/9) και γ) τον Κανονισμό 1781/2006 περί των πληροφοριών για τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών ((ΕΕ 8.12.2006, L. 345/1). Επί των δύο τελευταίων, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011, 1289.

77. Ανωτ. σημ. 72.

78. Άρθρα 14 επ., 30 επ., 36 επ., 40 επ Οδηγίας 2005/60/ΕΚ (ανωτ. σημ. 72).

79. Άρθρα 2-3 Οδηγίας 2005/60/ΕΚ. Επισημαίνεται ότι βάσει της παρ. 3 του παρόντος άρθρου 3, στην έννοια της περιουσίας εμπύπτουν: «... *στοιχεία κάθε είδους, ενσώματα ή ασώματα, κινητά ή ακίνητα, υλικά ή άυλα, καθώς και τα νομικά έγγραφα ή στοιχεία με οποιαδήποτε μορφή, συμπεριλαμβανόμενης της ηλεκτρονικής ή ψηφιακής, που αποδεικνύουν τίτλο ιδιοκτησίας ή δικαιώματα προς απόκτηση τέτοιων περιουσιακών στοιχείων*».

80. Ανωτ. σημ. 19.

81. Άρθρα 6 επ., 11 επ και 13 Οδηγίας 2005/60/ΕΚ.

82. Άρθρα 2-4 της υπόψη Οδηγίας (ανωτ. σημ. 72). Βλ. και Δούβλης, ΔΕΕ 2012, 877.

83. Αντιστοίχως, άρθρα 20 επ., 34 επ και 39 Οδηγίας 2005/60/ΕΚ.

2001/500/ΔΕΥ⁸⁴. Έτσι, το καθιερούμενο από τα άρθρα 20 επ της εν λόγω Οδηγίας σύστημα υποχρεώσεων αναφοράς περί τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων επικεντρώνεται στη σωστή λειτουργία της ανά κράτος-μέλος ΜΧΠ⁸⁵, που αποτελεί τον τελικό αποδέκτη των οικείων αναφορών, αλλά και τον συντονιστή των ειδικότερων καθώς και των γενικότερων ενεργειών αντιμετώπισης των όποιων κινήσεων ξεπλύματος, ακόμη και των δυνητικά ύποπτων. Στο πλαίσιο αυτό, η με κάθε νόμιμο μέσο έγκαιρη πρόσβαση των ΜΧΠ σε οποιαδήποτε χρήσιμη πληροφορία από μέρος των υπόχρεων προσώπων, όπου πρωτίστως κατατάσσονται τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οργανισμοί⁸⁶ μαζί με τους ανά τομέα εποπτικούς φορείς⁸⁷, εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις σε ανώτερη πλέον βάση για την αμεσότερη δυνατή συνεργασία των εθνικών ΜΧΠ μεταξύ τους. Τούτο δε ξεκινά με την κατ' εξαίρεση ευχέρεια ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων περισσότερων του ενός κρατών-μελών καθώς και με τρίτες χώρες ισοδύναμων διασφαλίσεων⁸⁸, πέραν βεβαίως της φυσιολογικής απαγόρευσης γνωστοποίησης προς το ενεχόμενο ή απλώς ύποπτο φυσικό ή νομικό πρόσωπο των τυχόν υπαρκτών στοιχείων που το αφορούν.

Με βάση τις ανωτέρω δυνατότητες, η απευθείας πλήρης συνεργασία μεταξύ των εθνικών ΜΧΠ (FIUs)⁸⁹ της Ε.Ε. υπό την εποπτεία της Commission καθιερώνεται από το άρθρο 38 της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ⁹⁰. Οπότε και οι ανάλογες ρυθμίσεις της ίδιας Οδηγίας περί ανταλλαγής AML πληροφορήσεως σε επίπεδο χρηματοπιστωτικών κατ' επέκταση ομίλων εντός, αλλά και εκτός Ε.Ε. εφαρμόζεται για τον σκοπό ακριβώς αυτόν, ενισχύοντας έτσι την προσπάθεια καταπολέμησης του ξεπλύματος⁹¹. Ενισχυμένος εξάλλου παραμένει ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στον τομέα λήψης μέτρων εκτέλεσης για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης παρανόμως κτηθέντων εσόδων, γεγονός που προκύπτει κυρίως από τις αντίστοιχες εξουσίες που της αναγνωρίζονται στα άρθρα 40 επ της εν λόγω Οδηγίας αναφορικά με τις κατ' εξουσιοδότηση πράξεις και εκτελεστικά μέτρα. Στο ίδιο πνεύμα άλλωστε κινείται και η από 8.12.2010 σημαντική ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ενίσχυση των καθεστώτων επιβολής κυρώσεων στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών⁹². Κατά τα λοιπά, ως προς τα AML μέτρα εκτέλεσης το άρθρο 24 της υπόψη Οδηγίας επιβάλλει στα υπόχρεα πρόσωπα των κρατών-μελών να μην επιτρέπουν οικονομικές συναλλαγές, οι οποίες με βεβαιότητα ή έστω καθ' υποψία μπορεί να υποκρύπτουν ξέπλυμα⁹³. Εφόσον δε μια τέτοια συναλλαγή δεν καταστεί για οποιοδήποτε λόγο δυνατόν να εμποδισθεί, οι υπόχρεοι φο-

ρείς θα πρέπει αμέσως μετά να προβούν σε σχετική αναφορά προς την εθνικά αρμόδια ΜΧΠ⁹⁴. Περαιτέρω, τα άρθρα 34 επ της επισκοπούμενης Οδηγίας, μεταθέτοντας και πάλι τη λήψη ειδικότερων μέτρων εκτέλεσης στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών-μελών υπό την επίβλεψη της Commission, με τα χρηματοπιστωτικά δε ιδρύματα και οργανισμούς μαζί με τους υπαλλήλους τους σε πρώτο πλάνο, προβλέπουν την υιοθέτηση όλων των κατάλληλων πολιτικών καθώς και διαδικασιών αντι-νομιμοποίησης.

9. Εξετάζοντας στη συνέχεια τα των κυρώσεων, το άρθρο 39 της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ εναποθέτοντας και εδώ την τελική ευθύνη εισαγωγής ιδιαίτερων ρυθμίσεων στα εθνικά δίκαια των ευρωπαϊκών χωρών, ζητεί από τις τελευταίες να φροντίσουν για την καθιέρωση οικείου ποινικού κυρίως καθώς και διοικητικού νομοθετικού πλέγματος, το οποίο να καταλαμβάνει όλα τα δυνητικώς εμπλεκόμενα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ταυτόχρονα δε να διαθέτει τα χαρακτηριστικά της αποτελεσματικότητας, αναλογικότητας και αποτρεπτικότητας. Τούτο άλλωστε καταφάσκει πλήρως και από την προαναφερθείσα ανακοίνωση της Επιτροπής⁹⁵. Λογικό επακόλουθο των παραπάνω ήταν έτσι η διάρθρωση από μέρος των κρατών-μελών εθνικών εφαρμοστικών κανόνων, που διαχέουν τις συναρτώμενες κυρώσεις κάθε μορφής και βαθμίδας μεταξύ των AML Αρχών (ΜΧΠ/FIUs) αφενός και των δικαστικών όπως και των αρμόδιων διοικητικών-εποπτικών αρχών αφετέρου. Το κλασικό αυτό μοντέλο ακολουθεί και το ελληνικό δίκαιο, η αναλυτικότερη προσέγγιση των διατάξεων ουσιαστικής και κανονιστικής υφής του οποίου υπερβαίνει τα όρια αυτής της μελέτης⁹⁶.

Βεβαίως, το να επαφίεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο η λήψη μέτρων αντι-ξεπλύματος σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες κυρώσεις στις εθνικές κατά βάση νομοθεσίες δεν σημαίνει και απαλλαγή από επιμέρους νομικές εμπλοκές και συναφείς δυσλειτουργίες. Το φαινόμενο μάλιστα ανακύπτει προδήλως εντονότερο προκειμένου για προσπάθειες διασυνοριακής δέσμευσης, κατάσχεσης και δήμευσης προϊόντων νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, λόγω των διαφορετικών, αρκετές δε φορές ακόμη και αντικρουόμενων εθνικών ρυθμίσεων στα ζητήματα αυτά. Ιδίως μάλιστα όσον αφορά στην ανάμειξη τραπεζών και λοιπών χρηματοπιστωτικών οργανισμών στην προκειμένη περίπτωση, τα προβλήματα είναι περισσότερο οξυμμένα, δεδομένου ότι συνήθως μεσολαβούν απλούστερα ή πλέον σύνθετα θέματα προσασίας της προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων, επαγγελματικού-επιχειρηματικού, τραπεζικού, φορολογικού απορρήτου κ.λπ., αλλά και ζητήματα διαφορετικής αντιμετώπισης διασυνοριακών διαδικαστικών πράξεων⁹⁷. Φυσικά, το νομικό «τοπίο» γίνεται πολύ

84. Ανωτ. σημ. 56-30 και 26-30, 71.

85. Ανωτ. σημ. 20, 56-60. Για τη σχετική Αρχή του ελληνικού δικαίου, ανωτ. σημ. 20.

86. Ανωτ. σημ. 79. Επίσης, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1293 επ., 1295 επ.

87. Άρθρο 25 Οδηγίας 2005/60/ΕΚ.

88. Άρθρο 28 Οδηγίας 2005/60/ΕΚ. Ακόμη, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1294, 1296 επ.

89. Ανωτ. σημ. 58.

90. Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1294.

91. Αναλυτικά, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1284 επ., 1292 επ., 1295 επ.

92. COM/2010/716 τελ. (www.eur-lex.europa.eu).

93. Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1295.

94. Άρθρο 22 παρ. 2 Οδηγίας 2005/60/ΕΚ.

95. Ανωτ. σημ. 92.

96. Αντί πολλών, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1290 επ., 1297 επ., 1301 επ.: Ο ίδιος, ΔΕΕ 2012,880 επ.: Ο ίδιος, ΔΕΕ 2013,1111 επ. Επίσης, ανωτ. σημ. 18, 20-21.

97. Επιλεκτικά, σε σχέση και με το ελληνικό δίκαιο (ανωτ. σημ. 72), Παύλου, ΠοινΧρ 2005,769 επ.: Λ. Πατσαβέλλας, Οι νομοθετικές και επιχειρησιακές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες - Οι νεώτερες εξελίξεις, ΠοινΧρ 2006,367 επ.: Α. Τζαννετζής, Η δήμευση των νομιμοποιημένων προϊόντων της εγκληματικής

πιο δύσκολο σε ανάλογες περιστάσεις, εφόσον εμπλέκονται πρόσωπα και φορείς εκτός του αποκλειστικού πεδίου της Ε.Ε., οπότε δεν αποκλείεται να προκύψουν και θέματα εξωεδαφικής εφαρμογής δικαιοκρινών κανόνων⁹⁸.

10. Υπό το συνολικά ανωτέρω πνεύμα του ευρωπαϊκού νομοθέτη για τη δημιουργία ενός ευπροσάρμοστου AML θεσμικού χρηματοπιστωτικού πλαισίου, το οποίο να ακολουθεί τις εκάστοτε κεντρικές κατευθύνσεις της FATF και των λοιπών ενδεδειγμένων διεθνών οργάνων⁹⁹, με τελικό δε εφαρμοστικό αποδέκτη τον εθνικό νομοθέτη των κρατών-μελών, είναι απολύτως λογική η έντονη ανησυχία των κοινοτικών παραγόντων -και όχι μόνον- αναφορικά με την ολοένα ισχυρότερη συναλλακτική επέκταση των διαφόρων μορφών ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών¹⁰⁰. Περαιτέρω, η σταδιακά αυξανόμενη δυνα-

τότητα των ανά τον κόσμο και την Ε.Ε. φυσικά καταθετών για ευχερέστερη ειδικότερα μεταφορά κεφαλαίων με τη χρήση ηλεκτρονικών μεθόδων¹⁰¹, αλλά και την ευρεία συνδυαστική εμπλοκή offshores¹⁰², κατέστησε αναγκαία τη λήψη ειδικότερα σχεδιασμένων προς τούτο μέτρων. Καρπός αυτής της προσπάθειας υπήρξε και ο Κανονισμός 1889/2005 σχετικά με τους ελέγχους ρευστών διαθεσίμων που εισέρχονται ή εξέρχονται από την Κοινότητα¹⁰³. Πρόκειται για θεσμική πρωτοβουλία συμπληρωματική της κυρίως ισχύουσας AML νομοθεσίας, που ορίζοντας σε λιγότερο από 10.000 ευρώ το αδήλωτο όριο ελεύθερης ουσιαστικά μεταφοράς χρημάτων στα ταξίδια με προορισμό αναχώρησης ή άφιξης μεταξύ κράτους-μέλους της τότε Κοινότητας -σημερινής Ε.Ε.- και τρίτης χώρας επιχειρεί να θέσει φραγμό σε μία «κλασική» -θα μπορούσαμε να πούμε- μέθοδο ξεπλύματος. Σημαντικό μάλιστα στην προκειμένη περίπτωση ρόλο κατέχουν οι συμπεριλαμβανόμενες διατάξεις περί καταχώρισης και ηλεκτρονικής επεξεργασίας κάθε σχετικής πληροφορίας, σε συνάρτηση με την υποχρέωση ανταλλαγής των όποιων κατάλληλα ταξινομημένων πληρωσιών σε ενδοκοινοτικό αφενός επίπεδο, αφετέρου δε και σε σχέση με τρίτες ενδιαφερόμενες/εμπλεκόμενες χώρες¹⁰⁴.

Από την άλλη πλευρά, μέσω του Κανονισμού 1781/2006 αναφορικά με τις πληροφορίες για τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών¹⁰⁵, γίνεται προσπάθεια σε συνδυασμό με λοιπά ισχύοντα κοινοτικά νομοθετήματα¹⁰⁶, να

δραστηριότητας, στο: Πρακτικά 4ου Συνεδρίου Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων, 2007, 249 επ.: Γ. Τριανταφύλλου, Διεθνής Δικαστική Συνδρομή για την καταπολέμηση του ξεπλύματος; Ο διεθνής καταμερισμός των ενεργειών για την αφαίρεση των εγκληματικών προσόδων, στο: Πρακτικά 4ου Συνεδρίου Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων, οπ, 409 επ.: Δημήτριαντας, ΠοινΧρ 2008,943 επ.: Ψυχομάνης (2009²), 308 επ.: Σ. Μπαλτάς, Η κατ' άρθρο 48 παρ. 5 Ν 3691/2008 έκδοση απόφασης από τον Πρόεδρο της Αρχής του άρθρου 7 Ν 3691/2008, όπως ισχύει μετά το Ν 3932/2011, περί δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης περιουσιακών στοιχείων σε βάρος προσώπου για το οποίο ήδη διεξάγεται κύρια ανάκριση, προκαταρκτική εξέταση ή προανάκριση, τα δικονομικά ζητήματα αρμοδιότητας που ανακύπτουν, οι τρόποι αντιμετώπισής τους και τα μέσα άμυνας του βλαπτομένου κατά της απόφασης, ΠοινΔικ 2011, 353 επ.: Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1293· Ο ίδιος, ΔΕΕ 2012,871 επ., 880 επ.: Ο ίδιος, ΔΕΕ 2013,1113 επ.: Δ. Τσιρκιάς, Ισχύς και έννομες συνέπειες των διαδικαστικών πράξεων στις διασυνοριακές διαφορές, Δελτ.Δικ.ΕΤΕ, τεύχ. 72/2012, 54 επ.: Α. Τσαγκαλίδης, Ειδικά ζητήματα δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων (άρθρο 48 Ν 3691/2008), ΠοινΔικ 2013, 1027 επ.: Καϊάφα-Γκμπάντι, Η δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος στο πλαίσιο της Ε.Ε.: Η πρόταση της Επιτροπής του 2012 και οι νέες προκλήσεις για το κράτος δικαίου, ΠοινΧρ 2013,401 επ. Τέλος, αντιπροσωπευτικά, ηρβλ. Εφθεσ 113/2011 ΠοινΧρ 2013,288· ΣυμβαΠ 460/2012 ΠοινΧρ 2013,459 επ.: ΠλημΘεσ 217/2012 ΠοινΧρ 2013,304 επ.

98. Για παράδειγμα, Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1295 επ., 1297, 1300 επ.

99. Όπως π.χ. των G20, της Επιτροπής της Βασιλείας, του ΟΟΣΑ καθώς και της ΕΚΤ (ανωτ. σημ. 2-6, 12).

100. Αντί πολλών, Γκόρτσος/Κ. Τασάκος, Το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο για την ηλεκτρονική τραπεζική, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 34/2003, 77 επ., 89 επ.: Γ. Γαννόπουλος, Internet Banking: Νομικά ζητήματα από τη διεξαγωγή τραπεζικών συναλλαγών στο Διαδίκτυο, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 34/2003, 97 επ.: Λιναρής, Η πρόσβαση στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες μέσω διαδικτύου, 2005, 9 επ., 49 επ., 261 επ.: Α. Μαλλέρου, Το δίκαιο του ηλεκτρονικού χρήματος, 2007, 1 επ., 27 επ., 89 επ.: Σ. Βασιλόπουλος, Μέσα ηλεκτρονικών πληρωμών, στο: Δούβλης/Μπώλος, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών, τ. Ι, 2008, 677 επ.: Ι. Ιγγλεζάκης, Συστήματα πληρωμών, στο: Δούβλης/Μπώλος, τ. ΙΙ (2008), 1053 επ.: Ζιούβας (2008), 1189 επ.: Ε. Αλεξανδρίδου, Οι κίνδυνοι από την πληρωμή μέσω του διαδικτύου και ειδικότερα όταν αυτή γίνεται με πιστωτική κάρτα, ΔΕΕ 2008,399 επ.: Α. Δεσποτίδου, Παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από απόσταση, 2009, 19 επ.: Δούβλης, Ζητήματα είσπραξης τραπεζικών απαιτήσεων και πρόωπησης προϊόντων καταναλωτικής πίστης υπό το πρίσμα προστασίας των ηλεκτρονικών προσωπικών δεδομένων, ΔΕΕ 2009,764 επ., 774, με εκτενή βιβλιογραφία· Ο ίδιος, ΕλλΔνη 2011,1304· Μ. Δουνλι, The application of e-commerce in banking transactions - The e-banking in the EU and the UK (LLM Dissertation), Queen Mary University of

London, 2010, 9 επ., 22 επ.: Γ. Βελέντζας, Τράπεζες - Τραπεζικές εργασίες, 2010, 1410 επ.: Πλιάκος (2011), 225 επ.: Ν. Ρόκας/Γκόρτσος (2012²), 224, 260 επ.: Π. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, Δίκαιο Συναλλαγών, 2013, 6 επ., 101 επ.

101. Μεταξύ πληθώρας έργων, Χ. Χρυσάνθης, Διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων για διεθνείς πληρωμές μεταξύ επιχειρηματιών, Συνήγορος, τεύχ. 5/1998, 18 επ.: Ο ίδιος, Διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων. Οδηγία 97/5/ΕΟΚ-ΠΑ 33/2000, ΔΕΕ 2000,453 επ.: Δούβλης (2003), 130 επ.: Ο ίδιος, Διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων, συναλλαγές με μέσα ηλεκτρονικής πληρωμής και διακανονισμός συστημάτων πληρωμών καθώς και αξιολόγηση, στο: Δούβλης/Μπώλος, τ. ΙΙ (2008), 1085 επ.: Ο ίδιος, ΔΕΕ 2009,765· Ο ίδιος (2010), 21· Ο ίδιος, ΕλλΔνη 2011,1304· Γκόρτσος, Το ευρωπαϊκό θεσμικό και ρυθμιστικό πλαίσιο για τα μέσα και τα συστήματα πληρωμών: μία συνοπτική θεώρηση, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 42/2005, 59 επ., 64 επ.: Ο ίδιος, Διεθνείς χρηματοπιστωτικές συναλλαγές, στο: Παμπούκης (2009), 835, 848 επ., 866 επ.: Γκόρτσος/Β. Παναγιωτίδης, Το ευρωπαϊκό σύστημα πληρωμών TARGET2 και η υπηρεσία TARGET2-Securities για το διακανονισμό τίτλων σε χρήμα κεντρικής τράπεζας, ΧρηΔικ 2011,352 επ.: Α. Μικρούλεα, Ζητήματα αστικής ευθύνης τραπεζών κατά τη διενέργεια πληρωμών και μεταφορά κεφαλαίων, 2007, 9 επ., 433 επ.: Ιγγλεζάκης, Διασυνοριακές πληρωμές σε Ευρώ, στο: Δούβλης/Μπώλος, τ. ΙΙ (2008), 1121 επ.: Ψυχομάνης (2009²), 103 επ.: Πλιάκος (2011), 224 επ.: Ν. Ρόκας/Γκόρτσος (2012²), 246 επ.: Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου (2013), 101 επ.

102. Ανωτ. υπό Ι.2.

103. Ανωτ. σημ. 76.

104. Άρθρα 3-10.

105. Ανωτ. σημ. 76.

106. Όπως ο τότε ισχύων Κανονισμός 2560/2001 (ΕΕ 28.12.2001, L 344/13 - ενοποιημένη έκδοση 1.11.2009, βλ. Δούβλης (2003), 147 επ.: Ιγγλεζάκης (2008), 1121 επ.), ο οποίος στη συνέχεια αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό 924/2009 (ΕΕ 9.10.2009, L 266/11 - ενοποιημένη έκδοση 31.3.2012). Ο τελευταίος τροποποιήθηκε από τον Κανονισμό 260/2012 (ΕΕ 30.3.2012, L

τεθούν αποτελεσματικότερα όρια στην αντιμετώπιση της νομιμοποίησης παράνομων προσόδων. Τούτο με τη βοήθεια φυσικά των συνεχώς εξελισσόμενων τεχνικών μέσων στην υπηρεσία των σύγχρονων τραπεζικών συναλλαγών¹⁰⁷, οι οποίες επιτρέπουν πλέον στον κάθε άμεσα ή έμμεσα εμπλεκόμενο πάροχο (χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ή ανάλογη νομική οντότητα) τη διακράτηση ικανού αριθμού ακριβών στοιχείων σχετικά με πελάτες του φυσικά ή νομικά πρόσωπα εγκατεστημένους στη σημερινή Ε.Ε.¹⁰⁸, είτε οι τελευταίοι ενεργούν ως αποστολείς είτε ως παραλήπτες ηλεκτρονικά μεταφερόμενων ποσών ανεξαρτήτως νομίσματος τόσο ενδοενοσιακά, όσο και σε σχέση με τρίτες χώρες. Με τον τρόπο αυτόν, τα τηρούμενα ενημερωμένα αρχεία επιτρέπουν την όσο γίνεται πιο άμεση διασταύρωση πληροφοριών, αξιολόγηση κ.λπ. για τυχόν ύποπτες συναλλαγές από πλευράς ξηπλύματος, αλλά και τρομοκρατίας σε εθνικό καθώς και σε διακρατικό επίπεδο συνεργασίας.

11. Τέλος, σε επίπεδο πλέον εξέλιξης του ενωσιακού δικαίου προωθείται πρόσφατα για ψήφιση νέα AML Οδηγία (πρόταση 4ης Οδηγίας)¹⁰⁹, που καταργεί τις Οδηγίες 2005/60/ΕΚ και 2006/70/ΕΚ¹¹⁰, από την Αιτιολογική Έκθεση της οποίας καθίσταται ήδη σαφής ο διαχωρισμός μεταξύ ποινικής και χρηματοπιστωτικής διάστασης στην αντιμετώπιση της νομιμοποίησης παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων¹¹¹. Περαιτέρω, τονίζεται ο ρόλος της τεχνολογικής κατάχρησης στην επέκταση του φαινομένου του ξηπλύματος μέσω του χρηματοπιστωτικού ιδιαίτερα συστήματος, αλλά και η συμβολή της τεχνολογικής καινοτομίας στην άμυνα απέναντι στην εν λόγω σοβαρή εγκληματική τάση. Στο πλαίσιο αυτό, επισμαίνεται η σταθερή προσήλωση της σχετικής ενωσιακής νομοθεσίας στις συνεχώς ανελισσόμενες συστάσεις της FATF¹¹², ενώ παράλληλα επαναβεβαιώνεται η ανάγκη του χαρακτήρα ελάχιστης εναρμόνισης των αντίστοιχων Οδηγιών, ώστε να καταλείπεται επαρκές ελεύθερο πεδίο κατάλληλης εθνικής προσαρμογής ανάλογα με τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες κάθε κράτους-μέλους¹¹³. Επίσης, αναγνωρίζεται για μια ακόμη φορά η άμεση διαδραστικότητα μεταξύ πολιτικών και στόχων της Ε.Ε. αφενός και συναφών κοινοτικών-ενωσιακών θεσμικών κειμένων αφετέρου, αλλά και η ειδικότερη συμβολή της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εθνικά αρμόδιων ΜΧΠ στον αγώνα διεθνούς τελικά καταπολέμησης της νομιμοποίησης παράνομης περιουσιακής ωφέλειας¹¹⁴, η

οποία προσβάλλει καίρια, μεταξύ πολλών άλλων, τη φήμη και την αξιοπιστία του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Ταυτόχρονα, η Αιτιολογική Έκθεση καθώς και οι επισκοπούμενες ειδικότερα επιμέρους διατάξεις της παρούσας πρότασης Οδηγίας μαρτυρούν αφενός μεν τη φροντίδα του ευρωπαϊού νομοθέτη για μεγαλύτερη προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα¹¹⁵, αφετέρου δε την προσπάθεια ενίσχυσης των επιβαλλόμενων σχετικών κυρώσεων όλου του νομικού φάσματος¹¹⁶, με έμφαση στα της φορολογικής απάτης και φοροδιαφυγής¹¹⁷. Όλα αυτά μάλιστα ενόψει αναγνώρισης, πέραν του καθαυτού χρηματοπιστωτικού τμήματος παροχής υπηρεσιών¹¹⁸, του διογκούμενου μεριδίου ευθύνης -άρα επαύξησης και της ανάλογης επαγρύπνησης- στο ξηπλυμα των διαφόρων μορφών τυχερών παιχνιδιών, ηλεκτρονικών στοιχημάτων, εικονικών συναλλαγών ηλεκτρονικού εμπορίου, κτηματομεσιτικών δοσοληψιών, έκνομης δραστηριότητας ανταλλακτηρίων συναλλάγματος κ.ά.¹¹⁹. Δεν παραλείπεται εξάλλου η καταγραφή του ιδιαίτερου ρόλου ορισμένων ομιλοποιημένων ή μη νομικών οντοτήτων, συνηθέστερα υπό μορφή offshores, trusts κ.λπ.¹²⁰, καθώς και συγκεκριμένων κατά περίπτωση ελεύθερων επαγγελματιών, όπως λογιστών, φορολογικών συμβούλων, νομικών κ.ά, στη διευκόλυνση κινήσεων νομιμοποίησης παρανόμως κτηθέντων περιουσιακών αγαθών, ενώ ειδικότερη μέριμνα λαμβάνεται αναφορικά με κατέχοντα σημαντικές δημόσιες θέσεις πρόσωπα σε χώρες όπου η δωροδοκία είναι ευρέως διαδεδομένη.

12. Ανάλογη είναι και η στόχευση του προωθούμενου προς ψήφιση Κανονισμού όσον αφορά στις πληροφορίες που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών¹²¹. Πρόκειται για νομοθέτημα που προορίζεται να αντικαταστήσει για λόγους σαφήνειας τον ομώνυμο προεξετασθέντα Κανονισμό 1781/2006¹²², σε συνάρτηση πάντοτε με τα διαλαμβανόμενα στις εκάστοτε ισχύουσες συστάσεις της FATF¹²³. Στο πλαίσιο αυτό, από την οικεία Αιτιολογική Έκθεση καθώς και την ανάλυση των σχετικών διατάξεων προκύπτει καταρχάς η εξισορροπημένη μέριμνα από μέρος του ενωσιακού νομοθέτη για ασφαλή διαφύλαξη των εμπλεκόμενων στις AML διαδικασίες επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ενώ οι ευρύτερα προβλεπόμενες τεχνικές ανίχνευσης στην προκειμένη περίπτωση ύποπτων κινή-

94/22 - ενοποιημένη έκδοση 31.3.2012), που με τη σειρά του τροποποιήθηκε πιο πρόσφατα από τον Κανονισμό 248/2014 (ΕΕ 20.3.2014, L. 84/1). Τέλος, ανωτ. σημ. 68.

107. Ανωτ. σημ. 100-101.

108. Ανωτ. σημ. 19, 80.

109. Ανωτ. σημ. 9-11 και 72. Σχετικά, *M-A. Nicolet*, *Quoi de neuf après le big-bag de la 3e directive?*, *Banque*, no 744/2012, 51 επ.· *V. Hauser/L. Renaudot/A. Banck*, *4e directive antiblanchiment*, *Banque*, no 7/2013, 48 επ.· *A. Maniaki-Griva*, *European Commission proposals for a Directive on money laundering and terrorist financing and for a Regulation on transfer of funds*, Βρυξέλλες, 2013· *Pouille/Aubert*, R.D.B.F., no 1/2014, 31 επ.

110. Άρθρο 60 πρότασης Οδηγίας. Ακόμη, ανωτ. υπό III.7-9.

111. Ανωτ. υπό I.1-2 και III.7.

112. Ανωτ. σημ. 55, 73, 99.

113. Ανωτ. σημ. 75.

114. Ανωτ. σημ. 20, 56-60, 85-91, 94, 96, 104.

115. Ανωτ. σημ. 60, 97 και υπό II.4, *in fine*.

116. Πρωτίστως όμως ποινικού και διοικητικού-κανονιστικού χαρακτήρα (κυρίως άρθρο 55 πρότασης Οδηγίας). Βλ. και ανωτ. υπό III.9.

117. Ανωτ. σημ. 2, 11, 13-17, 28, 93.

118. Από μέρος δηλ. των πιστωτικών ιδρυμάτων και λοιπών, συγγενών συνήθως, χρηματοπιστωτικών οργανισμών (άρθρο 2 πρότασης Οδηγίας).

119. Ανωτ. σημ. 7, 10 και υπό III.10.

120. Ανωτ. σημ. 12, 102. Επίσης, *Χ. Δεληγιάννη-Δημητράκου*, *Trust και καταπίστευση*, 2002². *Χ. Παμπούκης*, *Τα ιδιωτικά νομικά πρόσωπα*, στο: *Παμπούκης* (2009), 104 επ.· *Μπώλος*, *Εξωχώριες εταιρίες (offshore companies) και ελληνική έννομη τάξη*, ΝοΒ 2013,935 επ., 941 επ.· *Δ-Π. Τζάκας*, *Ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής*, στο: *Μπώλος/Τζάκας*, *Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Εξωσυμβατικών Ενοχών*, 2014, 92.

121. Ανωτ. σημ. 9.

122. Ανωτ. σημ. 105-108.

123. Ανωτ. σημ. 112.

σεων ξεπλύματος συμβαδίζουν με τα όσα ήδη εφαρμόζονται βάσει, μεταξύ άλλων, των συναφών Κανονισμών 924/2009 και 260/2012¹²⁴, χωρίς να παραβλέπονται και τα της Οδηγίας 2007/64/ΕΚ για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά (Payment Services Directive - PSD)¹²⁵.

Κατά τα λοιπά, ο προτεινόμενος Κανονισμός διατηρεί ουσιαστικά την ίδια βασική δομή με τον προς αντικατάσταση Κανονισμό 1781/2006, επικεντρωμένος στην κατά το δυνατόν πληρέστερη ενσωμάτωση των νέων ηλεκτρονικών τεχνολογιών για την πρόληψη, εντοπισμό και διερεύνηση των όποιων προσαφειών νομιμοποίησης παράνομων οικονομικών πόρων μέσω χρηματοπιστωτικής μεταφοράς κεφαλαίων. Έτσι και πάλι η προσοχή εστιάζεται στην από μέρος των εγκατεστημένων στην Ε.Ε. παρόχων υπηρεσιών πληρωμών και των ενδιάμεσων παρόχων ολοκληρωμένη καταγραφή στοιχείων των διενεργούμενων σχετικές συναλλαγές πελατών σε οποιοδήποτε νόμισμα από και προς την Ε.Ε. Επίσης, στην καλύτερη συνεργασία των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών τόσο μεταξύ τους, όσο και με τις αρμόδιες θεσμικά Αρχές, περαιτέρω δε στην αρτιότερη τήρηση των προκυπτών αρχείων, με απώτερο σκοπό την ταχύτερη και τελικά αποτελεσματικότερη διασταύρωση AML καθώς και αντιτρομοκρατικών πληροφοριών σε κάθε δυνατό επίπεδο (εθνικό, διευρωπαϊκό, διεθνές).

IV. Ως αντίλογος

13. Εφόσον γίνει δεκτή η γνωστή γενικευμένη διαπίστωση περί του ότι «το έγκλημα τρέχει ταχύτερα από τους διώκτες του», τούτο δεν μπορεί παρά να ισχύει κατ' εξοχήν για τη σοβαρή οργανωμένη εγκληματικότητα, η οποία από τη φύση της τείνει προς διεθνοποίηση¹²⁶. Αυτή ακριβώς η διαχρονικά πιστοποιημένη πλέον εξέλιξη συμπαρασύρει, όπως άλλωστε ήταν φυσικό, τις εγκληματικές διεργασίες και στον χώρο του ξεπλύματος¹²⁷. Παράλληλα, η ολοένα και εντονότερη παγκοσμιοποιημένη υφή του χρηματοπιστωτικού συστήματος προσφέρει -υπό μορφή τυπικά τουλάχιστον παράπλευρης απώλειας- σημαντική «χειρά βοήθειάς» στη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων¹²⁸.

Ενόψει των υπόψη αδιαμφισβήτητων πραγματικών δεδομένων, η πλευρά της διεθνούς έννομης τάξης σε άμεση συνάρτηση με τα εθνικά συστήματα δεν έχει επί της ουσίας άλλη διέξοδο από την περαιτέρω ποινικοποίηση όσων συμπεριφορών σχετίζονται ή θα μπορούσαν να σχετίζονται με ξέπλυμα, ταυτόχρονα δε την καθιέρωση ακόμη αυστηρότερων AML κανόνων επο-

πτείας του χρηματοπιστωτικού πεδίου¹²⁹. Αυτό εξάλλου φαίνεται να προκύπτει και από ολόκληρη την προηγηθείσα έρευνα στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, από όπου αναδεικνύεται αβίαστα ο ειδικότερος ρόλος καθώς και η συμβολή των μέτρων της δέσμευσης, κατάσχεσης και δήμευσης προϊόντων έκνομης νομιμοποίησης υπό τη διασυνοριακή της ιδίως διάσταση.

14. Όμως μια προσεκτικότερη παρατήρηση των σύγχρονων χαρακτηριστικών του διεθνούς χρηματοπιστωτικού/χρηματοοικονομικού συστήματος¹³⁰ οδηγεί, δυστυχώς, σε διαφορετικά πρακτικά συμπεράσματα, τα οποία επηρεάζουν αναπόφευκτα και τον AML αγώνα. Κατά ταύτα, χωρίς βεβαίως να μπορεί να υπάρξει εδώ για ευνόπτους λόγους αναλυτική επεξεργασία των σύμφυτων οικονομικών δεδομένων και μεγεθών, εκείνο που εμφανίζεται να χαρακτηρίζει την παγκόσμια Οικονομία ήδη από τα τέλη του περασμένου αιώνα είναι η στροφή από το βιομηχανικό στο χρηματοοικονομικό μοντέλο ανάπτυξης, με τις κεφαλαιακές Αγορές να προσανατολίζονται σε επενδύσεις ανακύκλωσης γρήγορων κερδών, που σε μεγάλο βαθμό επιτυγχάνονται μέσω χρηματιστηριακών τοποθετήσεων σε πληθώρα συνεχώς ανανεούμενων παράγωγων προϊόντων (derivatives, dérivés)¹³¹. Έτσι, πολλοί διεθνείς οικονομικοί ανα-

129. Ανωτ. σημ. 72, 96, για το ελληνικό συγκεκριμένα δίκαιο. Πιο πρόσφατα, βλ. και εγκ. υπ' αριθμ. 52/22.5.2014 Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (www.hcmc.gr), «N» 4.6.2014, 17.

130. Ανωτ. σημ. 1.

131. Επιλεκτικά, Χ. Ταρνανίδου, Συμβάσεις χρηματοοικονομικών ανταλλαγών (swaps), 1998· Η *ίδια*, Συμβάσεις παραγώγων του χρηματοπιστωτικού τομέα, 2006· Λ. Γεωργακόπουλος, Χρηματιστηριακό και τραπεζικό δίκαιο, 1999, 46 επ.· Ι. Ζερβί, Εξωχρηματιστηριακές συμβάσεις παραγώγων (OTC-Derivatives Contracts), 1999· Μ. Κορδή-Αντωνοπούλου, Εισαγωγή στο Χρηματιστηριακό Δίκαιο, 2001, 14 επ.· Η *ίδια*, Το νομικό πλαίσιο των αγορών χρηματοπιστωτικών μέσων, 2010, 35 επ., 155 επ.· Βελέντζας, Εισαγωγή στο δίκαιο των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, 2002², 95 επ., 127· Ο *ίδιος* (2010), 1519 επ., 1572 επ.· Βελέντζας/Ν. Σαριαννίδης, Αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, 2009, 117 επ., 728 επ.· Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο - Δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων, τεύχ. Ι-Γενικό Μέρος, 2008⁶, 362 επ.· Παπαθανασίου, Το δίκαιο της εκκαθάρισης παραγώγων, 2008· Ν. Δαβράδος, Οι εξωχρηματιστηριακές συμβάσεις παραγώγων στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, 2009· Ν. Ρόκας/Γκόρτσος (2012²), 304 επ., 307· Δ. Λιάπης, Αποζημίωση των επενδυτών και Δίκαιο της Κεφαλαιαγοράς, 2012, 2 επ., 208 επ., 214 επ.· Ε. Δικαίος, Δίκαιο, Οικονομία και Πολιτική στην εποχή των Μνημονίων, 2012, 746 επ.· Δ. Χριστοδούλου, Εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, 2013. Επίσης, R. Goode/E. McKendrick, Commercial Law, 2010⁴, 170. Ως προς το ενωσιακό πλαίσιο λειτουργίας της Αγοράς Παραγώγων, βλ. Βασικό Κανονισμό 648/2012 (ΕΕ 27.7.2012, L. 201/1 - ενοποιημένη έκδοση 1.1.2014 και μεταγενέστερες τροποποιήσεις αυτού από το άρθρο 53 κατωτ. Κανονισμού 600/2014 καθώς και από το άρθρο 126 Οδηγίας 2014/59/ΕΕ - ΕΕ 12.6.2014, L. 173/190), γνωστό ως EMIR (European Market Infrastructure Regulation) καθώς και τους συμπληρωματικούς του Κανονισμούς 148/2013 (ΕΕ 23.2.2013, L. 52/1), 876/2013 (ΕΕ 13.9.2013, L. 244/19) και 285/2014 (ΕΕ 21.3.2014, L. 85/1). Σχετικά, Β. Bréhier, Les obligations et responsabilités bancaires singulières - La commercialisation des produits financiers, R.D.B.F., no 1/2013, 81 επ.· Ε. Wymeersch, Regulation and Case law relating to Financial Derivatives, R.D.B.F., no 1/2013, 91 επ.· Bonneau, La réforme européenne des dérivés, R.D.B.F., no 1/2013, 64 επ. Για ευρύτερη σχετική πληροφόρηση, βλ. ιστοσελίδα της ESMA (European Securities and Markets Authority, www.esma.europa.eu) και «N» 17.8.2009, 18 καθώς και 22.7.2014,

124. Ανωτ. σημ. 106.

125. ΕΕ 5.12.2007, L. 319/1 - ενοποιημένη έκδοση 7.12.2009. Η μεταφορά της υπόψη Οδηγίας στο εθνικό μας δίκαιο πραγματοποιήθηκε με την ψήφισή του ν. 3862/2010. Αντί πολλών, Δούβλης, Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ - Νομολογιακή αντιμετώπιση, στο: Δούβλης/Μπώλος, τ. Ι (2008), 73· Ο *ίδιος*, ΔΕΕ 2009,765· Ο *ίδιος* (2010), 21, 55, με συγκεντρωτικές παραπομπές· Ν. Ρόκας/Γκόρτσος (2012²), 30, 246 επ.· Ε. Κινινή, Ο Ν 3862/2010 για τις υπηρεσίες πληρωμών, Τιμ. τόμ. Ν. Ρόκα, 2012, 347 επ.· Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου (2013), 102 επ.

126. Δούβλης, ΕλλΔνη 2011,1285. Ακόμη, ανωτ. σημ. 23.

127. Ανωτ. υπό Ι.1-2, ΙΙ.3-6, ιδίαιτ. σημ. 23-24 και ΙΙΙ.9-12.

128. Ανωτ. υπό Ι.1-2.

λυτές και ερευνητές δεν διστάζουν πλέον να ομιλούν για ένα μοντέλο ουσιαστικά καπιταλισμού-καζίνο, το οποίο ανατροφοδοτήθηκε οπωσδήποτε από την κατάργηση της παραδοσιακής άλλοτε διάκρισης των τραπεζικών δραστηριοτήτων σε επενδυτικές (investment banking) και τρέχουσες (retail banking - λιανική τραπεζική)¹³², βοηθούντων φυσικά των παρεχόμενων υπέρογκων ετήσιων bonus στα τραπεζικά στελέχη. Κλασικό παράδειγμα αποτέλεσαν τα subprimes loans στις ΗΠΑ¹³³, η συνδυαστική τιτλοποίηση (securitization)¹³⁴ και χρηματοπιστωτική εκμετάλλευση υπό καθεστώς «μόχλευσης» (leverage)¹³⁵ των οποίων υπήρξε πολύ σοβαρός παράγοντας εκδήλωσης της πρόσφατης οικονομικής κρίσης, που σύντομα επεκτέθηκε σχεδόν παντού ταλανίζοντας ακόμη και σήμερα την παγκόσμια Οικονομία, συμπεριλαμβανόμενης της χώρας μας¹³⁶.

11. Τέλος, βλ. πρόσφατο Κανονισμό 600/2014 (MiFIR), ιδίως άρθρο 28 επ (ΕΕ 12.6.2014, L. 173/84) καθώς και Οδηγία 2014/65/ΕΕ (MiFID 2 - ΕΕ 12.6.2014, L. 173/349).
132. Ανωτ. σημ. 5. Βλ. και πρόσφατη έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), «N» 15.5.2014, 28. Γενικότερα, *N. Sarantis*, *The global financial crisis and integration in European retail banking*, J.B.F., no 40/2014, 28 επ.
133. Ευνόηθα στεγαστικά δάνεια χαμηλής τραπεζικής εξασφάλισης, η αυξανόμενη μη εξυπηρέτηση των οποίων οδήγησε, μεταξύ άλλων, στην πτώχευση της γνωστής αμερικανικής επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers, βλ. περιεκτικά, *Παυλίδης*, Ανασκόπηση της τραπεζικής κρίσης στις ΗΠΑ (2007-2010) και των νομοθετικών πρωτοβουλιών αντιμετώπισής της, ΕπισκΕΔ 2010,62 επ.: *Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2011,636 επ.: *Ε. Αλεξανδρίδου*, Τα επενδυτικά προϊόντα της Lehman Brothers και η κάλυψη των ζημιών των επενδυτών, ΔΕΕ 2010,132 επ.: *Η ίδια*, *The Lehman Brothers financial products and the right to compensation of european investors*, Τιμ. τόμ. Ν. Ρόκα (2012), 27 επ.: *Roche* (2010), 253 επ.: *Ο ίδιος* (2011), 21 επ., 169 επ.: *Λιάππης* (2012), 14 επ.: *Δικαίος* (2012), 748 επ. Τέλος, *R.D.B.F.*, *La faillite de Lehman Brothers: premiers enseignements*, no 5/2009 (Αφιέρ.), 51 επ.: *D. Plihon*, *La crise des subprimes: une crise historique du capitalisme*, *Problèmes économiques*, no 3084/2014, 57 επ.
134. Αντιπροσωπευτικά, *Goode/McKendrick* (2010⁴), 161: *Γ. Λέκκας*, Τρόποι εταιρικής χρηματοδότησης (ιδίως η τιτλοποίηση) και η οικονομική κρίση, *ΧρηΔικ* 2010,16 επ.: *Δικαίος* (2012), 748 επ.: *Δούβλης*, ΔΕΕ 2013,1122, σημ. 132, με σχετική βιβλιογραφία: *Θ. Κουλουριάνος*, Τιτλοποίηση απαιτήσεων, στο: *Γ. Τριανταφυλλάκης*, Εφαρμογές Εμπορικού Δικαίου, 2014², 941 επ. Για τους περικλειόμενους στις τιτλοποιήσεις κινδύνους στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής προληπτικής εποπτείας, βλ. πρόσφατα άρθρο 74 Ν 4261/2014, που εισήγαγε στην ελληνική έννομη τάξη τις ρυθμίσεις της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ (ΕΕ 27.6.2013, L. 176/338 - ενοποιημένη έκδοση 17.7.2013). Τέλος, βλ. έκθεση ΔΝΤ (ανωτ. σημ. 132).
135. *Black's Law Dictionary*, 1983⁵, 471: *Goode/McKendrick* (2010⁴), 777 επ. Για τη χρηματοπιστωτική προστασία από κινδύνους υπερβολικής μόχλευσης, βλ. άρθρο 79 Ν 4261/2014 (ανωτ. σημ. 134).
136. Με έμφαση στις δικαιοτικές επιπτώσεις, *Δούβλης* (2010), 19, 88 επ., με λεπτομερή βιβλιογραφία: *Ο ίδιος*, *ΕΛΛΔνη* 2011,1305: *Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2012,871, 886: *Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2013,1108 επ., 1121 επ.: *Ε. Σαχπεκίδου*, Οι νομικές διαστάσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης, *Αρμ* 2014,1 επ.: *Γκόρτσος*, *Αρμ* 2014,3 επ.: *Ι. Κτενίδης*, Η κρίση χρέους και η αμχανία του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Αρμ* 2014,46 επ.: *Α. Καρνάβα*, Η αναγκαιότητα μιας κοινωνικοπολιτικής μεθοδολογικής προσέγγισης του αστικού δικαίου στο περιβάλλον της οικονομικής κρίσης, *ΕφΑΔ* 2014,235 επ.: *Ψυχομάνης*, Τράπεζες και οικονομική κρίση, *ΝοΒ* 2014,850 επ.: *Δ. Ρούσσης*, Δίκαιο εκκαθάρισης τραπεζών, 2014, 189 επ., 219 επ.: *Ch. Paulus*, Μια διαδικασία επαναφοράς σε φερεγγυότητα για την Ελλάδα - Θα λειτουργήσει; *ΕΕμπΔ* 2014,273 επ.: *Σ. Ποταμίτης*, Εφαρμογή

Όπως ήταν συνεπώς αναμενόμενο, η συστηματική καλλιέργεια αυτού του παγκόσμιου κλίμακα επενδυτικού μοντέλου «made in USA» εντός συνθηκών έντονης τεχνητής ευφορίας δεν άργησε να αποφέρει τεράστιους συγκριτικά με προηγούμενες περιόδους οικονομικούς πόρους, με παράλληλα φαινόμενα ραγδαίας αποβιομηχανίσης, επομένως αύξησης της ανεργίας κ.λπ. Όλος όμως αυτός ο πακτωλός χρημάτων, που προέκυψε μέσω πολυδαίδαλων χρηματοοικονομικών οδών και σχημάτων¹³⁷, έπρεπε κάπου να «αποθηκευθεί» με μυστικότητα και ασφάλεια προς μετέπειτα πολυποικίλη χρήση από τους δικαιούχους του. Τούτο, μεταξύ άλλων, λόγω και του ότι η προέλευση αυτού του πλούτου σπανίως ήταν απόλυτα νόμιμη, αφού η δημιουργία του βασιζόταν σε ένα «καλαρό» για την εποχή εποπτικό θεμικό πλαίσιο, το οποίο επέτρεπε -μαζί με πολλά ακόμη- τη μερική ή και πλήρη αποφυγή φορολόγησής του, τη μη εφαρμογή κανόνων «πόθεν έσχες» και λοιπών «ενοχλητικών» συμπαρομαρτούντων. Έτσι βεβαίως συγκεντρώνονταν ταυτόχρονα και οι αναγκαίοι όροι ξεπλύματος αυτών των συσσωρευμένων κεφαλαίων, με αποτέλεσμα τη διευκόλυνση ανεξέλεγκτης ουσιαστικά ανακύκλωσής τους μέσω κατάλληλων κινήσεων επανατοποθέτησης.

15. Εδώ ακριβώς χρησιμοποιήθηκε ως διαμεσολαβητικό εργαλείο η παλαιή δοκιμασμένη συνταγή του διεθνούς offshoring system¹³⁸, τα κύρια χαρακτηριστικά του οποίου στη χρηματοπιστωτική του ιδίως έκφραση συμβαδίζουν ούτως ή άλλως με την έντονα παγκοσμιοποιημένη διάσταση του σύγχρονου τραπεζικού τοπίου¹³⁹. Με τον τρόπο αυτόν, το βρετανικής έμπνευσης εξωχώριο σύστημα σε αγαστή συ-

της ιδέας του καθηγητή Paulus στην ελληνική περίπτωση, *ΕΕμπΔ* 2014,284 επ.: *Δ. Τραυλός-Τζανετάτος*, Οικονομική κρίση και εργατικό δίκαιο, 2014, 291 επ. Ευρύτερα, *M. Santi*, *Les banques ont-elles une responsabilité morale dans le déclenchement de la crise?* *R.D.B.F.*, no 3/2014, 85 επ. Ακόμη, ανωτ. σημ. 3, 5, 15.

137. Με συννηθέστερα εκείνα των διαφόρων μορφών αμοιβαίων επενδυτικών κεφαλαίων (hedge funds), επενδυτικών οντοτήτων-οχημάτων ειδικού τύπου και σκοπού (Special Purpose Vehicles-SPVs, Special Purpose Entities-SPEs, Structured Investment Vehicles-SIVs), προγραμμάτων εξασφάλισης τιτλοποιήσεων (Asset-Backed Securities-ABS) κ.ά. Σχετικά, *A-I. Καργόπουλος*, Τα Hedge Funds και η προβληματική της νομοθετικής τους ρύθμισης, *ΕπισκΕΔ* 2008,41 επ.: *Σ. Μούζουλας*, Ο ρόλος των Hedge Funds στην πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση και η σκοπιμότητα ένταξής τους σε καθεστώς προληπτικής εποπτείας, *ΕΤΡΑΕΧΡΔ* 2009,407 επ.: *Χρυσάνθης*, Μη εποπτευόμενες συλλογικές επενδύσεις (hedge funds, private equity funds), στο: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων*, Το εμπορικό δίκαιο και η οικονομική κρίση (Πρακτικά 19ου Πανελληνίου Συνεδρίου Εμπορικού Δικαίου), 2010, 397 επ.: *Roche* (2010), 330 επ.: *Ο ίδιος* (2011), 205 επ., 281 επ., 310 επ. Ακόμη, *F. Weyrig*, *The capital structure of large firms and the use of Dutch financing entities*, *Fiscal studies*, no 2/2014, 139 επ. Ειδικότερα για τα ABS, το ύψος των οποίων στις ευρωπαϊκές χρηματαγορές εκτιμάται ότι ανέρχεται συνολικά στο ποσό των 2 τρις. δολαρίων («N» 7.6.2014, 3), δόθηκε νέα ώθηση λόγω των πρόσφατων εξαγγελιών της ΕΚΤ για απόκτηση στο εξής τέτοιων τιτλοποιημένων δανείων ως μέτρο ενίσχυσης των τραπεζικών ισολογισμών στην Ευρωζώνη απέναντι στον διαρκώς αυξανόμενο κίνδυνο του αποπληθωρισμού, βλ. «N» 18.9.2014, 3 και 29.9.2014, 7. Τέλος, ανωτ. σημ. 12.
138. Ανωτ. υπό Ι.2 και σημ. 102, 120 καθώς και υπό IV.15. Βλ. και «N» 14.3.2014, 26.
139. Ανωτ. σημ. 1-6, 101, 128 και υπό III.12, IV.14-15.

μπόρευση με τους ανά τη γη φορολογικούς παραδείσους¹⁴⁰ δημιούργησαν τις επιθυμητές συνθήκες μυστικοπαθούς ασφάλειας τύπου *dérôt* για τα ρέοντα με αφθονία κερδοσκοπικά στην πλειοψηφία τους κεφάλαια, τα οποία αποσύρονταν ή επανεπενδύονταν στο χρηματοοικονομικό προσκήνιο κατά το δοκούν. Με άλλα λόγια, η τόσο γνωστή μέθοδος της «μόχλευσης» ως κλασικής πηγής δημιουργίας επιμέρους τραπεζικών κεφαλαίων, η επαναχρησιμοποίηση των οποίων αυξάνει θεαματικά την κερδοφορία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων¹⁴¹, ενεργοποιήθηκε μαζικά πλέον στην προκειμένη περίπτωση, ώστε να προκύψει ένα νέο δομικό φαινόμενο, εκείνο της αποκαλούμενης «κρυφής ή σκιώδους Οικονομίας» (*Underground or Shadow economy*)¹⁴², αναπόσπαστο τμήμα της οποίας συνιστά το «αφανές ή σκιώδες τραπεζικό σύστημα/σκιώδης τραπεζική» (*Shadow banking*)¹⁴³.

Με την τελευταία να αποτελεί ιδανικό συνδυαστικό αποτέλεσμα των γενικότερων οικονομικοπολιτικών θέσεων περί «απορρύθμισης» (*deregulation*)¹⁴⁴ της παγκόσμιας Αγοράς και του *offshoring system*, κατάφερε για μεγάλο χρονικό διάστημα να λειτουργεί απρόσκοπτα ως είδος «φυσαρμόνικας», η χρήση της οποίας από μέρος των κυρίαρχων κεφαλαιουχικών παραγόντων καθιστούσε στην πραγματικότητα ανέφικτη κάθε

σοβαρή AML στόχευση. Γιατί ποιοι κανόνες αντι-ξυπλίσματος θα ήταν νοητοί σε σχέση με τον αφανή χρηματοπιστωτικό τομέα, όταν αυτός βασιζόταν για την ευμάρειά του ακριβώς στην απουσία κάθε περιοριστικού εποπτικού μέτρου; Περαιτέρω, με ποια ουσιαστικά και όχι τυπικά θεσμικά εφόδια θα μπορούσε να αντιδράσει στη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων και ο εμφανής τραπεζικός κόσμος, εφόσον η είσοδος - έξοδος από αυτόν προς όφελος πάντοτε της σκιώδους πλευράς γινόταν επίσης χωρίς συστηματικά δομημένη εποπτεία; Επειδή πάντως όλη αυτή η περιγραφόμενη κατάσταση είχε διεθνώς διογκωθεί υπέρμετρα με εξαιρετικά αρνητικές κοινωνικοοικονομικές συνέπειες, οδήγησε και στο γνωστό σκάσιμο της «φούσκας» των ακινήτων στις ΗΠΑ¹⁴⁵, το οποίο με τη σειρά του ανάγκασε την κυβέρνηση *Obama* να λάβει συγκεκριμένα αντίμετρα, κυρίως μέσω της ψήφισης της *Dodd-Frank Act*¹⁴⁶, που σκοπός της είναι η επιβολή σοβαρών κανόνων προστασίας των επενδυτών απέναντι στην προηγούμενη ανεξέλεγκτη λειτουργία των χρηματαγορών. Ακολουθώντας και η Ευρώπη, προέβη σε ανάλογα βήματα μέσω ειδικότερων νομοθετικών πρωτοβουλιών¹⁴⁷ καθώς και ευρύτερα με την προσπάθεια δημιουργίας στο άμεσο μέλλον Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης¹⁴⁸. Εφόσον οι πολυεπίπεδες αυτές κινήσεις εξακολουθήσουν αταλάντευτα και αποδώσουν θετικά σε βάθος οπωσδήποτε χρόνου με την επέκταση ενός γνήσιου χρηματοπιστωτικού ελέγχου επί της σκιώδους Οικονομίας, παράλληλα δε συνεισφέρουν και στη συνολική απομείωσή της¹⁴⁹, μόνον τότε μπορεί να γίνει λόγος για πραγματική διάθεση της παγκόσμιας Κοινότητας -αναπόσπαστο τμήμα της οποίας αποτελεί και η Ε.Ε.- για πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης παράνομων περιουσιακών στοιχείων. Οπότε και τα μέτρα της αντίστοιχης διασυνοριακής δέσμευσης, κατάσχεσης και δήμευσης θα προσλάβουν νέο ελπιδοφόρο περιεχόμενο.

140. Ανωτ. υπό Ι.2 και «Ν» 14.3.2014, 26.

141. Ανωτ. σημ. 135 και κατωτ. 144.

142. Αντί πολλών, *Roche* (2010), 253 επ.: *O ίδιος* (2011), 21 επ., 169 επ.: *Shaxson* (2011), 31 επ., 323 επ., 367 επ.: *European Economic and Social Committee (EEESC)*, *A strategy against the shadow economy and undeclared work* και *Common approach needed against shadow economy* (εκθέσεις της 21.1.2014, www.eesc.europa.eu), με εκτίμηση του συνόλου της στα 2,1 τρισ. δολάρια μόνο για το 2013· *M.S. Arnold*, *Secondary Sources Asia: Shadow Map, Dirty Money, Core Core*, W.S.J. 24.2.2014· *T. Wiseman*, *U.S. shadow economies, corruption and entrepreneurship: state-level spatial relations* (μελέτη της 4.3.2014, www.ssrn.com).

143. Ανωτ. σημ. 142. Επίσης, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*, Πράσινη Βίβλος-Σκιώδες Τραπεζικό Σύστημα (19.3.2012, COM/2012/102 τελ.)· *K. Bakk-Simon*, *Shadow banking in the euro area: an overview*, Frankfurt, 2012· *L-T. Lacapra/D. Henry*, *Five years after Lehman, risk moves into the shadows* (12.9.2013, www.reuters.com)· *T. James*, *Shedding some light on shadow banking*, W.S.J. 3.3.2014· *Ph. Augar*, *Britain versus the banks*, εφημ. «*Financial Times*» (F.T.), 18.7.2014. Ακόμη, *N. Στασινού*, *Τραπεζική «σκιά» 100 τρισ. δολαρίων, «Ν»* 1.3.2014, 48. Τέλος, «*Ν»* 14.3.2014, 26 και 28.4.2014, 3 καθώς και «*Κ»*, 25.4.2014, 19, όπως και *The Economist*, *The lure of shadow banking* (Ειδ. Αφιέρ.), 10.5.2014, 7, 43 επ. Πιο πρόσφατα, *A. Καψύλης*, *Η «σκιά» τραπεζική»* απειλεί την παγκόσμια οικονομία, εφημ. «*ΤΟ ΒΗΜΑ*» 12.10.2014, Β16.

144. Χαρακτηριστικά, *R.D.B.F.*, *Le droit face à la finance moderne: adaptation, inadapation?*, no 1/2009 (Αφιέρ.), 24 επ.: *A. Bernard*, *Le marché autorégulé, une «idée folle»?*, *Dalloz* 2009, *Chronique* 2289 επ.: *Παυλίδης*, ΔΕΕ 2011,636 επ.: *Γ. Γεραπετρίτης*, *Η οικονομική κρίση ως στοιχείο απορρύθμισης της ιεραρχίας των πηγών του δικαίου: Νομοτέλεια ή άλλοθι; NoB 2012,2754 επ.: J-W. Richards*, *Infiltrated: how to stop the insiders and activists who are exploiting the financial crisis to control our lives and our fortunes*, N. York, 2013. Βλ. και έκθεση ΔΝΤ (ανωτ. σημ. 132, 134) αναφορικά με τον διπλασιασμό έως και τετραπλασιασμό σε ορισμένες περιπτώσεις, ιδίως στις ΗΠΑ, των ισολογισμών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά τη δεκαετία πριν το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης λόγω εφαρμογής παγκοσμίως του μοντέλου απορρύθμισης.

145. Ανωτ. σημ. 3, 5, 133-136. Ακόμη, *Lacapra/Henry*, οπ.

146. Από τα ονόματα των εκόντων τη σχετική νομοθετική πρωτοβουλία γερουσιαστή *Ch. Dodd* και του μέλους του αμερικανικού Κογκρέσου *B. Frank* (ανωτ. σημ. 5). Βλ. και *T. Adrian*, *Dodd-Frank one year on: Implications for Shadow Banking*, *Federal Reserve Bank of New York*, Δεκ. 2011 (www.newyorkfed.org)· *Bonneau*, R.D.B.F., no 1/2013, 64 επ.: *E. Μαστρομανώλης*, *Οίκοι Αξιολόγησης Ιδιωτικού Χρέους: Οικονομική λειτουργία και πρόσφατη ρύθμιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής*, *ΧρηΔικ* 2013,23 επ.: *Lacapra/Henry*, οπ. Τέλος, *F.T.* 16.7.2010, 4.

147. Επιλεκτικά, *Μαστρομανώλης*, *ΧρηΔικ* 2013,23 επ.: *J-M. Canac/Ph. Neau-Leduc*, *Banques: nouvelles obligations et nouvelles responsabilités*, R.D.B.F., no 1/2013, 80 επ. Πιο πρόσφατα, βλ. Πρόταση Κανονισμού της 29.1.2014 σχετικά με τα διαρθρωτικά μέτρα για τη βελτίωση της ανθεκτικότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων της ΕΕ (COM/2014/43 τελ.). Ας σημειωθεί πάντως ότι η τρέχουσα ευρωπαϊκή θεσμική εικόνα όσον αφορά στο επίπεδο ασφάλειας των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών εξακολουθεί να υπολείπεται σε σύγκριση με εκείνη της *Dodd-Frank Act* (ανωτ. σημ. 146), με συνέπεια οι ΗΠΑ να επιθυμούν -επί του παρόντος- την εξαίρεση του τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών από το πλαίσιο της σχεδιαζόμενης για το 2015 συμφωνίας τους περί ελεύθερου εμπορίου με την Ε.Ε. («*Κ»* 20.5.2014, 27).

148. Ανωτ. σημ. 6.

149. Δεδομένου ότι το αφανές τραπεζικό σύστημα αποτελεί το κυρίως τμήμα της σκιώδους Οικονομίας (ανωτ. σημ. 142-145, 147).

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

ΑΘΗΝΑ Μαυρομικάλη 23, Τηλ.: 210 3678800 (30 γραμμές), ΑΘΗΝΑ Μαυρομικάλη 2, Τηλ.: 210 3607521,
ΠΕΙΡΑΙΑΣ Φίλωνος 107-109, Τηλ.: 80 111 70 111, ΘΕΣ/ΝΙΚΗ Φράγκων 1, Τηλ.: 2310 532134,
ΠΑΤΡΑ Κανάρη 28-30, Τηλ.: 2610 361600

www.nb.org • e-mail: info@nb.org